

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Varhaiskasvatussuunnitelman oppimisen alueet Aapeli-Avoimen avoimessa päiväkodissa

Pedagoginen suunnitelmakansio

Ahlqvist, Heli & Tampio, Minna

2017 Laurea

LAUREA

AMMATTIKORKEAKOULU

Laurea-ammattikorkeakoulu

Yhdessä enemmän

Varhaiskasvatussuunnitelman oppimisen alueet Aapeli- Avoimen avoimessa päiväkodissa - Pedagoginen suunnitelmakansio

Heli Ahlqvist
Minna Tampio
Sosionomikoulutus
Opinnäytetyö
Marraskuu, 2017

Heli Ahlqvist & Minna Tampio

**Varhaiskasvatussuunnitelman oppimisen alueet Aapeli-Avoimen avoimessa päiväkodissa -
Pedagoginen suunnitelmakansio**

Vuosi 2017

Sivumäärä 73

Tässä toiminnallisessa opinnäytetyössä toteutettiin pedagoginen suunnitelmakansio Riihimäen kaupungin Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin toimeksiannosta. Taustalla pedagogisen suunnitelmakansion tekemiselle oli Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet -määräys, joka astuu voimaan 1.8.2017. Tässä opinnäytetyössä toteutettiin ja käyttöönotettiin pedagoginen suunnitelmakansio työvälineeksi Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin lastentarhanopettajan työhön.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on kuntia velvoittava määräys, jonka taustalla on varhaiskasvatusturva. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellään, miten kuntien tulee järjestää, toteuttaa sekä kehittää varhaiskasvatusta. Myös avoimessa päiväkodissa toteutettava varhaiskasvatus kuuluu Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden piiriin. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin on nimetty oppimisen alueet, jotka sisältävät pedagogisen toiminnan sisältöjä ja tavoitteita. Oppimisen alueet ovat Kielten rikas maailma, Ilmaisun monet muodot, Minä ja meidän yhteisömme, Tutkin ja toimin ympäristössäni sekä Kasvan, liikun ja kehityn. Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli päivittää oppimisen alueet osaksi Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin pedagogiikkaa, ja tämä pedagoginen suunnitelmakansio on osa Aapeli-Avoimen omaa varhaiskasvatussuunnitelmaa.

Toteutimme pedagogisen suunnitelmakansion perehtymällä tietoperustaan keskeisten käsitteiden takana, tutustumalla Aapeli-Avoimen avoimeen päiväkotiin sekä tekemällä tiivistä yhteistyötä paikan lastentarhanopettajan kanssa. Suunnittelimme Aapeli-Avoimen avoimeen päiväkotiin jokaisen oppimisen alueen pohjalta oppimisympäristöt sekä niiden tematiikkaa tukevaa toteutettavaa toimintaa. Perehdyimme oppimisen alueita tukevaan työntekijän reflektiiviseen työotteeseen, jolla työntekijä avaa dialogia kyseisistä teemoista avoimen päiväkodin asiakasperheiden kanssa ja siten mahdollistaa vanhempien mentalisaatiokyvyn kehittymistä. Lisäksi kirjasimme kansioon oppimisen alueiden teemoja tukevia yhteistyötahoja, joita avoimen päiväkodin lastentarhanopettaja voi hyödyntää työssään. Pedagogiseen suunnitelmakansioomme on siis kuvailtu ja kirjattu jokaista Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen aluetta tukeva oppimisympäristö, toteutettava toiminta, reflektiivinen työote sekä monialainen yhteistyö.

Saimme arviot pedagogisen suunnitelmakansion sisällöstä ja käyttöönotosta Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin lastentarhanopettajalta. Saamamme palautteen mukaan pedagoginen suunnitelmakansio on tarpeellinen ja tärkeä työväline lastentarhanopettajalle, ja sen avulla Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueet tulevat näkyväksi avoimen päiväkodin asiakasperheille. Lastentarhanopettajalta saamamme palautteen mukaan pedagoginen suunnitelmakansio sisältää välineitä, joiden avulla vanhempien mentalisaatiokyky voi kehittyä ja jotka tukevat työntekijän reflektiivistä työotetta. Suunnittelemalla pedagogisen suunnitelmakansion saimme hyödyllistä kokemusta työn kehittämisen ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueiden soveltamisesta osaksi avointa varhaiskasvatusta. Lisäksi saimme kokemusta vanhempien mentalisaatiokyvyn tukemisesta reflektiivisen työotteen avulla.

Asiasanat: avoin varhaiskasvatus, mentalisaatio, oppimisen alueet, reflektiivinen työote, Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Heli Ahlqvist & Minna Tampio

The learning areas in National Core Curriculum for Early Childhood Education and Care at Aapeli-Avoin open daycare - "The Pedagogic File Plan"

Year	2017	Pages	73
------	------	-------	----

The aim of this practical thesis was to make real the "Pedagogic File Plan" for commission of Riihimäki City Aapeli-Avoin daycare. The background for making the file plan was the National Core Curriculum for Early Childhood Education and Care which came into effect on 1.8.2017. This thesis was implemented and put into practice using the pedagogic file plan as a tool for the kindergarden teachers at Aapeli-Avoin open daycare.

The National Core Curriculum for Early Childhood Education is a guidance rule for municipalities, and it is based on the Law of Early Education. The National Core Curriculum for Early Childhood Education and Care specifies how municipalities must arrange, make real and develop early education. Also, the early education in open daycare is covered by the regulation of the National Core Curriculum for Early Childhood Education and Care. In the National Core Curriculum for Early Childhood Education and Care there has been named areas of learning, which include contents and goals. The areas of learning are rich world of languages, diverse forms of expression, me and our community, exploring and interacting with my environment and I grow, move and develop. The purpose of this thesis is to update the areas of learning into a part of Aapeli-Avoin open daycare pedagogics and this pedagogic file plan is a part of Aapeli-Avoin's own Core Curriculum.

We made the "Pedagogic File Plan" realistically ready for implementation by understanding the database behind the main concept, by becoming aware of Aapeli-Avoin open daycare centre and by making close co-operation with the kindergarten teacher in the open daycare. We planned the learning environment for Aapeli-Avoin open daycare on the basis of each learning area and created action supporting their themes. We became orientated with the reflective way of work by which the employee opens dialogue with the customer families about the themes and thus makes it possible to develop a parent's ability of mental understanding. Additionally we put into the file the learning area themes which support the co-operators, which the daycare employees can use in their work. Consequently we have described and written down in our "Pedagogic File Plan" each part supporting the learning surroundings, actions to make it become reality, the reflective way of work and increased co-operation.

We received estimates of the content and put into action the file plan from the kindergarten teacher of Aapeli-Avoin daycare. According to the feedback the "Pedagogic File Plan" is a useful and important tool for a kindergarten teacher and through the learning areas in the National Core Curriculum for Early Childhood Education and Care will become visible for customer families in the open daycare. According to the feedback we have got from the kindergarten teacher, the "Pedagogic File Plan" includes things, which can develop the ability of mental understanding in parents and which support employees reflective way of work. By planning the "Pedagogic File Plan" we got useful experience about developing work and how to adapt the basics of the National Core Curriculum for Early Childhood Education and Care into part of early education. Additionally, we got experience in the practice of supporting the parent's ability of mental understanding by a reflective way of work.

Keywords: learning areas, mental understanding, National Core Curriculum for Early Childhood Education and Care, open early childhood education, reflective way of work

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Tausta ja tarve opinnäytetyölle	7
2.1	Tutkimuskysymys	8
2.2	Toiminnallinen opinnäytetyö	8
3	Avoim varhaiskasvatus	9
3.1	Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin esittely	10
3.2	Lastentarhanopettajan toimenkuva Aapeli-Avoimen avoimessa päiväkodissa	11
4	Oppimisen alueet Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa	11
4.1	Kielten rikas maailma	13
4.2	Ilmaisun monet muodot	14
4.3	Minä ja meidän yhteisömme	15
4.4	Tutkin ja toimin ympäristössäni	17
4.5	Kasvan, liikun ja kehityn	18
5	Mentalisaatio ja reflektiivinen työote	20
5.1	Mentalisaatioteoria	20
5.2	Vanhemman mentalisaatiokyky	21
5.3	Lapsen mentalisaatiokyvyn kehittyminen	22
5.4	Reflektiivinen työote	23
5.5	Mentalisaatiokyvyn tukeminen reflektiivisellä työotteella	25
6	Pedagoginen suunnitelmakansio	26
6.1	Pedagogisen suunnitelmakansion toteutusprosessi	27
6.2	Pedagogisen suunnitelmakansion sisällön kuvaus	29
7	Opinnäytetyön arviointi	30
7.1	Lastentarhanopettajan palaute pedagogisesta suunnitelmakansiosta	30
7.2	Lastentarhanopettajalta saadun palautteen analysointi	32
7.3	Pedagogisen suunnitelmakansion arviointi	33
7.4	Opinnäytetyöprosessin arviointi	34
7.5	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	36
8	Pohdinta	36
	Lähteet	38
	Liitteet	42

1 Johdanto

Suoritimme molemmat lastentarhaopettajan kelpoisuuteen sisältyvän työharjoittelumme Riihimäen kaupungin Junailijankadun päiväkodissa, jonka yhteydessä toimii myös Aapeli-Avoimen avoin päiväkotitoiminta. Avoimessa päiväkodissa vanhemmat käyvät yhdessä lastensa kanssa. Pääsimme tutustumaan avoimen päiväkodin toimintaan, ja meillä molemmilla heräsi halu syventyä avoimen päiväkodin toimintaan tarkemmin. Tähän avautui tilaisuus, kun avoimen päiväkodin lastentarhaopettaja pyysi meitä toteuttamaan opinnäytetyönä pedagogisen suunnitelmakansion hänelle työvälineeksi avoimeen päiväkotitoimintaan.

Avoin varhaiskasvatus on meitä kiehtova osa-alue varhaiskasvatuksen kentällä. Avoimeen päiväkotitoimintaan vanhemmat tulevat yhdessä lastensa kanssa tapaamaan muita lapsiperheitä, ja vanhemmilla on mahdollisuus keskustella avoimen päiväkodin lastentarhaopettajan kanssa. Avoimessa päiväkodissa yhdistyvät siis varhaiskasvatuksen, perhetyön, ennalta ehkäisevän lastensuojelun ja syrjäytymisen ehkäisemisen elementit. Avoimen päiväkodin työntekijältä vaaditaan erityistä herkkyyttä tukea perheitä ja vanhemmuutta asiakasperheiden kirjon ollessa laaja ja monimuotoinen. Avoimen päiväkodin toiminnan tavoitteena on vanhempien toimintakyvyn vahvistaminen, lapsen ja vanhemman vuorovaikutuksen tukeminen sekä perheiden sosiaalisten verkostojen laajentaminen. Avoimessa päiväkodissa työntekijän reflektiivinen työote on olennaisessa asemassa. (Riihelä 2017.)

Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin toiminnan pedagoginen suunnittelu ja kehittäminen oli nyt ajankohtaista, koska pedagogiikkaa painottava Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet tulee voimaan elokuussa 2017. (Riihelä 2017.) Pedagogiikan merkityksestä ja tärkeydestä osana varhaiskasvatuksen toteuttamista on täsmennetty meille koko sosionomiopiskeluiden ajan kaikilla varhaiskasvatukseen liittyvillä kursseilla. Toiminnan pedagoginen suunnittelu on ollut myös meitä opiskelijoina kiinnostava ja innostava aihe. Meille tulevana varhaiskasvattajina tämä opinnäytetyö on ollut erinomainen mahdollisuus sekä suunnitella pedagogista toimintaa ja oppimisympäristöjä että syventyä reflektiiviseen työotteeseen osana pedagogista suunnittelua. Lisäksi opinnäytetyön tekeminen on tuonut Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa veloitettut asiat ja teemat meidän tietoisuuteemme entistä tarkemmin, sillä kaiken suunnittelemaamme taustalla on ollut Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet.

Tässä toiminnallisessa opinnäytetyössä ideoimme Aapeli-Avoimen avoimelle päiväkodille pedagogisen suunnitelmakansion, jonka teemat perustuvat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määriteltyihin oppimisen alueisiin. Suunnittelimme jokaista oppimisen aluetta tukevan oppimisympäristön toimeksiantajamme toimitiloihin ja ideoimme oppimisen alueiden pohjalta toteutettavaa toimintaa. Lisäksi kirjassimme ylös reflektiivistä dialogia, jolla avoimen päiväkodin lastentarhaopettaja voi tehdä oppimisen alueita entistä näkyvämmäksi asiakasperheil-

le. Täydennykseksi luetteloidimme kansioon yhteistyötahoja, joita avoimen päiväkodin lastentarhanopettaja voi käyttää työnsä pedagogisena tukena. Pedagogisen suunnitelmakansion lopussa on myös kalenteri, johon on hahmoteltu toimintakuukausien sisältöjä.

Lisäksi halusimme opinnäytetyössämme arvioida, miten hyvin suunnittelemamme pedagogisen suunnitelmakansion sisältö vastaa sille asetettua tavoitetta. Tuomme tässä opinnäytetyössämme ilmi, millaisen palautteen suunnittelemastamme työstämme saimme Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin lastentarhanopettajalta. Lisäksi arvioimme itse pedagogisen suunnitelmakansion sisältöä sekä opinnäytetyöprosessia.

2 Tausta ja tarve opinnäytetyölle

Opinnäytetyömme toimeksiannon taustalla on Riihimäen kaupungin Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin lastentarhanopettajan halu kehittää ja päivittää avoimen päiväkodin toiminnan pedagogista sisältöä (Riihelä 2017). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet astuu voimaan 1.8.2017 ja määräyksessä todetaan, että varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet perustuvat muun muassa varhaiskasvatukseen ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 14-15).

Myös avoimen varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet, jotka määrittävät Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Riihelä 2017). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määrittävät työn pedagogisia painotuksia, ja oppimisen alueet ovat pedagogisen toiminnan viitekehyksessä (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 36). Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin oma varhaiskasvatussuunnitelma tullessaan päivittämään Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden velvoitteita vastaavaksi, ja tässä opinnäytetyössämme tekemämme pedagoginen suunnitelmakansio tulee olemaan osa Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin omaa varhaiskasvatussuunnitelmaa. (Riihelä 2017).

Opinnäytetyömme päätehtävä oli suunnitella Aapeli-Avoimen avoimeen päiväkotiin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määriteltyjen oppimisen alueiden teemojen mukaista sisältöä siten, että oppimisen alueiden teemat tehdään näkyväksi avoimen päiväkodin asiakasperheille. Lisäksi tehtävämme oli kirjata ylös reflektiivisiä kysymyksiä, joilla edesautetaan asiakasperheiden syventymistä teemoihin oppimisen alueiden taustalla ja siten myös vanhempien mentalisaatiokyvyn, eli kyvyn pohtia lapsen kokemuksia ja tunteita, on mahdollista kehittyä. Täydennykseksi listasimme pedagogiseen suunnitelmakansioon vielä Riihimäen kaupungissa toimivia tahoja, kaupungin palveluita, yhdistyksiä ym. joiden kanssa avoin päiväkoti voi tehdä yhteistyötä tai joiden piiriin asiakasperheitä voidaan ohjata.

Pedagogisen suunnitelmakansion tekemisen lähtökohtina oli tutustuminen Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin toimintaan sekä siellä työskentelevän lastentarhanopettajan haastatteleminen. Lisäksi tutustuimme laajasti aihetta käsittelevään teoriaan, eli tietoon avoimesta varhaiskasvatuksesta, reflektiivisestä työotteesta ja mentalisaatioteoriasta reflektiivisen työotteen taustalla. Pedagogisen suunnitelmakansion keskiössä oli myös Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 - määräys, jonka oppimisen alueiden teemojen piiriin suunnittelemamme sisältö rakentui. Lisäksi tutustuimme teoriatietoon oppimisen alueiden teemojen taustalla.

Emme onnistuneet löytämään opinnäytetyötämme vastaavia aikaisemmin tehtyjä pedagogisia suunnitelmia avoimeen varhaiskasvatukseen. Sen sijaan saimme hyvää taustatietoa reflektiivisestä työotteesta Ropposen (2015) tekemästä opinnäytetyöstä, jossa Ropponen tutki varhaiskasvattajien kokemuksia reflektiivisen työotteen käyttämisestä työssä lasten ja perheiden parissa (Ropponen 2015). Lisäksi tietämystämme opinnäytetyön teoriapohjasta lisäsi Suvialan (2011) *Psykologia* -lehdessä (*Psykologia* 2011, 263-268) julkaissut tieteellinen artikkeli mentalisaation kehittymisestä ja kiintymyssuhteesta. Täydennyksesi omaan työhömmme tutustuimme Latvalan (2010) kirjoittamaan opinnäytetyöhön, jossa Latvala kuvasi espoolaisen Suviniityn avoimen päiväkodin asiakasperheiden kokemuksia avoimen päiväkodin merkityksestä, selvitti sen työntekijöiden näkemyksiä avoimessa päiväkodissa työskentelystä sekä selvitti palvelun kehittämistarpeita (Latvala 2010). Latvalan opinnäytetyö toi lisänäkökulmaa omaan työhömmme, sekä syvensi ymmärrystämme avoimesta varhaiskasvatuksesta.

2.1 Tutkimuskysymys

Oma tutkimuskysymyksemme tässä opinnäytetyössämme oli, miten suunnittelemaamme pedagogisen suunnitelmakansion käyttäminen toimii käytännön työvälineenä, vastaako pedagoginen suunnitelmakansio sille asetettuja tavoitteita sekä miten asiakasperheet ovat ottaneet vastaan pedagogisen suunnitelmakansion sisältämiä asioita. Vastaukset tutkimuskysymykseemme olemme saaneet haastatteleamalla Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin lastentarhanopettajaa. Lisäksi arvioimme itse pedagogisen suunnitelmakansion sisältöä sekä opinnäytetyöprosessin toteuttamista.

2.2 Toiminnallinen opinnäytetyö

Vilka & Airaksinen (2003, 9) toteavat, että toiminnallisella opinnäytetyöllä voidaan ammatillisessa työkentässä tavoitella esimerkiksi toiminnan ohjeistamista tai toiminnan järjestämistä. Toteutustapana toiminnallisessa opinnäytetyössä voidaan käyttää esimerkiksi kansion tai portfolion suunnittelemista. Ensisijaista on, että toiminnallinen opinnäytetyö yhdistää raportoin-

nin ja käytännön toteutuksen. (Vilkkä ym. 2003, 9.) Tämä opinnäytetyö sisältää raportin, johon olemme koonneet työn taustan, tarkoituksen, teoreettisen viitekehyksen, prosessikuvausten, arvioinnin sekä pohdinnan. Lisäksi työmme sisältää pedagogisen suunnitelmakansion, jonka olemme opinnäytetyönämme suunnitelleet ja toteuttaneet.

Toiminnalliselle opinnäytetyölle on oleellista sen työelämälähtöisyys ja käytännönläheisyys, joilla voidaan näyttää toteen alan riittävän tietojen ja taitojen hallinnan osaaminen (Vilkkä ym. 2003, 10). Mielestämme tämä opinnäytetyö on erittäin käytännönläheinen ja ajankohtainen, sillä suunnittelemamme sisältö perustuu Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määrittyihin oppimisen alueisiin. Tulevina varhaiskasvattajina meidän on tunnettava Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritelty oppimisen alueet, sillä määräys ohjaa varhaiskasvatuksen toteuttamista (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 8). Tämän opinnäytetyön tekeminen edesauttaa meitä syventymään Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin entistä tarkemmin.

Opinnäytetyömme käytännönläheisyys näkyy myös siten, että sen avulla meille karttuu kokemusta ja osaamista reflektiivisestä työotteesta. Tulemme tulevina varhaiskasvattajina tai sosiaalialan työntekijöinä tarvitsemaan reflektiiviseen työotteeseen liittyvän dialogin hallintaa, sillä reflektiivinen työote soveltuu kaikkiin tilanteisiin, joissa työntekijät tapaavat vanhempia ja perheitä. Kyky reflektiiviseen työotteeseen on tärkeää, koska se sekä lisää omaa jaksamista sosiaalialan työssä että edistää vanhempaa eläytymään lapsensa kokemuksiin ja parantaa vanhemman positiivista kuvaa itsestään vanhempana (Salo & Kauppi 2014, 75).

Opinnäytetyömme on erittäin työelämälähtöinen ja toimeksiantajamme tulee käyttämään sitä työvälineenä Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodissa. Suunnitelmakansioista voi valita pedagogisia teemoja ja toimintaa jokaiselle avoimen päiväkodin aukiolopäivälle. Suunnitelmakansion avulla avoimen päiväkodin työntekijä varmistaa sen, että Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritelty oppimisen alueet ovat tulleet näkyväksi avoimen päiväkodin asiakasperheille toimintakauden aikana ja että asiakkaina olleet lapset ovat saaneet avointa varhaiskasvusta teemoihin liittyen. (Riihelä 2017.)

3 Avoin varhaiskasvatus

Kaikilla alle 6-vuotiailla lapsilla on oikeus varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatusta järjestetään päiväkodeissa, perhepäivähoidossa tai muuna varhaiskasvatuksena esimerkiksi kerhoissa. Varhaiskasvatus muodostaa pedagogisen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostaman kokonaisuuden. (Varhaiskasvatus 2017.) Kunnat voivat halutessaan järjestää lapsiperheille mahdollisuuden avoimeen varhaiskasvatukseen (Riihelä 2017). Alila & Portel (2008, 12) lisäävät, että usein seurakunnilla on vahva rooli avoimen varhaiskasvatuksen järjestäjänä valtakunnallisesti.

Järvinen, Laine & Hellman-Suominen (2011, 99) täsmentävät avoimella varhaiskasvatuksella tarkoitettavan ns. leikkitoimintaa, joka on kunnan, seurakunnan tai palveluntuottajien organisoimaa avointa varhaiskasvatusta kotona oleville lapsille ja lasten vanhemmille, ja toimintaa toteutetaan esim. avoimissa päiväkodeissa ja leikkipuistoissa. Riihimäen kaupungissa avoin varhaiskasvatus on varhaiskasvatussuunnitelmaan perustuvaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa, ja sen toimintamuotoina ovat maksulliset kerhot ja maksuttomat avoimet päiväkodit (Avoin varhaiskasvatus 2014).

3.1 Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin esittely

Tässä opinnäytetyössämme tekemämme pedagoginen suunnitelmakansio toimii työvälineenä Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Aapeli-Avoimen avoin päiväkotiki on osa Aapeli-Avoimen toimintaa. Toimitilat sijaitsevat Riihimäen kaupungin keskustassa, Junailijankadun päiväkodissa. Aapeli-Avoimen työntekijänä työskentelee lastentarhanopettajan kelpoisuuden omaava sosionomi, joka on sosionomikoulutuksen lisäksi käynyt mm. reflektiiviseen työotteeseen ja vanhemmuuden tukemiseen liittyviä koulutuksia. (Riihelä 2017.)

Aapeli-Avoimessa varhaiskasvatusta toteutetaan avoimessa päiväkodissa, 3-5 -vuotiaiden leikkikerhoissa sekä erilaisissa perheryhmissä. Kaikki toiminta perustuu varhaiskasvatussuunnitelmaan, ja toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa tehdään yhteistyötä perheiden kanssa. Toiminnalla korostetaan leikin merkitystä, sekä vanhempien ja lasten osallisuutta. Kaikella Aapeli-Avoimen toiminnalla tavoitellaan perheiden sosiaalisten verkostojen kasvattamista, syrjäytymisen ehkäisyä, perheiden toimintakyvyn vahvistamista ja vuorovaikutustaitojen tukemista. (Aapeli-Avoim 2014.) Toimintaa toteutetaan myös ylisektorisesti yhteistyössä neuvolan, MLL:n ja Riihimäen kaupungin perhepalveluiden kanssa (Riihelä 2017).

Aapeli-Avoimen avoin päiväkotiki on avoinna tiistaisin klo 9-14 ja perjantaisin 9-12. Avoimeen päiväkotikiin lapset tulevat yhdessä vanhempien kanssa ja lapsi on avoimessa päiväkodissa vanhemman vastuulla. Avoimessa päiväkodissa on mahdollisuus ulkoiluun päiväkodin pihalla, sekä keittiötila, jossa vanhemmat voivat lämmitää eväitä. Avoimessa päiväkodissa on lastentarhanopettajan suunnittelemaa toimintaa, kuten lauluhetkiä, joihin osallistuminen on vapaaehtoista. Pääosin toiminnan sisältö koostuu kuitenkin toimintaan osallistuvien asiakasperheiden tarpeiden ja toiveiden lähtökohdista. Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin toimitiloissa lapsilla on mahdollisuus monenlaiseen leikkiin, ja vanhemmat voivat halutessaan esimerkiksi lukea, askarrella tai pelata pelejä lastensa kanssa. (Riihelä 2017.)

Aapeli-Avoimen avoimessa päiväkodissa vanhemmilla on mahdollisuus keskustella lasten hoidosta, arjen rutiineista ja kasvatuksesta sekä muiden vanhempien kanssa että henkilökohtai-

sesti työntekijän kanssa. Avoimen päiväkodin toimintaperiaatteisiin kuuluvat yhdessä oleminen ja tekeminen, leikkirauhan takaaminen jokaiselle, lasten toimiminen tiloissa aina vanhempien vastuulla, toimintaan osallistuminen terveenä, toiminta-aikojen noudattaminen ja omien jälkien siivoaminen. (Aapeli avoin 2014.)

3.2 Lastentarhanopettajan toimenkuva Aapeli-Avoimen avoimessa päiväkodissa

Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin henkilökuntaan kuuluu lastentarhanopettaja. Lastentarhanopettajana voi työskennellä henkilö, jolla on joko yliopistossa suoritettu kasvatustieteiden koulutus sisältäen lastentarhanopettajan koulutuksen tai sosionomi AMK- tutkinto, johon on sisällytetty 60 opintopistettä varhaiskasvatuksen ja sosiaalipedagogiikan opintoja (Lastentarhanopettaja 2017). Varhaiskasvatuksen opettajien kelpoisuusvaatimuksen sisältyvät lakiin sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (L272/2005) (Opettajien kelpoisuusvaatimukset 2017).

Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin lastentarhanopettajan toimenkuvaan kuuluu vastata kaikesta Aapeli-Avoimen toiminnasta, toiminnan suunnittelusta, kehittämisestä, toteutuksesta ja toimintaympäristöstä. Aapeli-Avoimen toimintaan sisältyvät avoin päiväkotitoiminta, leikkikerhot sekä erilaiset ryhmät. Lastentarhanopettajan esimiehenä toimii Junailijankadun päiväkodinjohtaja sekä Riihimäen kaupungin varhaiskasvatuspäällikkö. Riihimäen kaupungissa on linjattu, että kaiken avoimen varhaiskasvatuksen toiminnan tulee perustua varhaiskasvatussuunnitelmaan. (Riihelä 2017.)

Avoimen päiväkodin lastentarhanopettajan työn keskiössä on perheiden kohtaaminen, osallisuuden lisääminen ja kasvatusyhteistyön tuntemus. Toimenkuvan lähtökohtana on vanhempien tukeminen reflektiivisellä työotteella, ja työssä on ensisijaisen tärkeää kyky dialogisuuteen. Työntekijällä tulee olla näkemystä vanhemmuuden ajankohtaisista haasteista sekä yhteiskunnan ilmiöistä. Lisäksi työntekijällä on oltava monipuolinen tuntemus Riihimäen kaupungin palveluista sekä eri palveluntarjoajista, joiden piiriin perheitä voidaan ohjata. Lastentarhanopettajan työhön kuuluvat myös lasten henkilökohtaisten varhaiskasvatussuunnitelmien laatiminen, jos vanhemmat niitä toivovat. Toimenkuvaan kuuluu yhteistyön tekeminen ylisektorisesti muun muassa neuvolan ja Riihimäen kaupungin perhepalveluiden kanssa. (Riihelä 2017.)

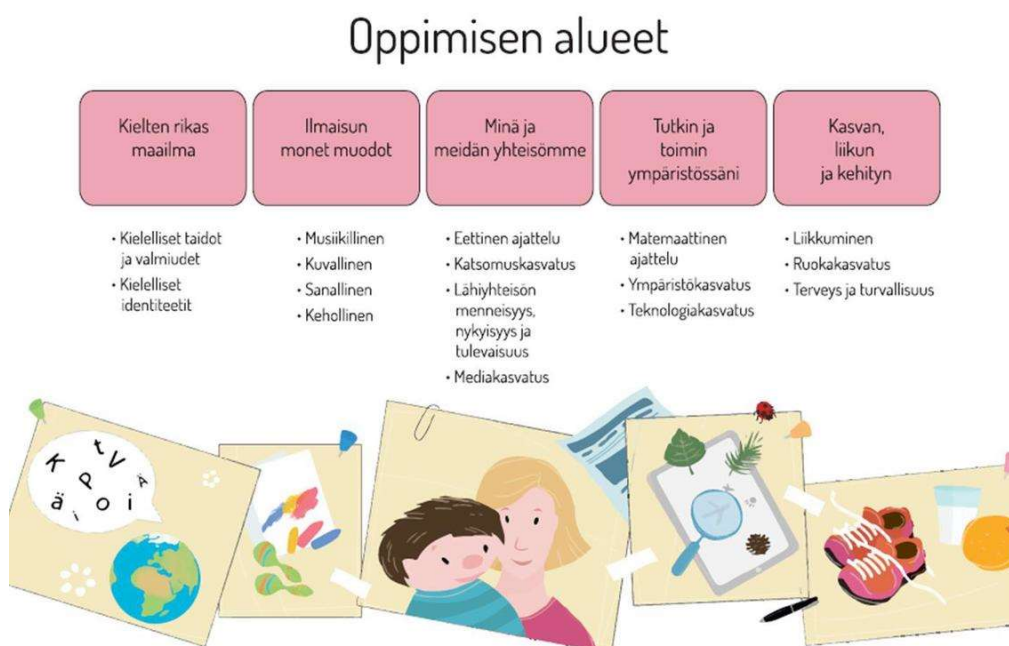
4 Oppimisen alueet Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on Opetushallituksen antama kansallinen määräys, joka ohjaa kaikkea varhaiskasvatuksen toteuttamista. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet-

den sisällön taustalla on varhaiskasvatuslaki, ja sen antamat keskeiset sisällöt ja tavoitteet konkretisoituvat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. (VASU2017 - varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden uudistaminen 2016.) Myös avoin varhaiskasvatus on Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden alaista toimintaa (Riihelä 2017).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan varhaiskasvatus on pedagogisesti painottunut kasvatukseen, opetukseen ja hoidon kokonaisuus. Varhaiskasvatusta toteutetaan yhteistyössä lapsen huoltajien kanssa ja varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea lapsen kasvamista, kehitystä ja oppimista. Toiminnan tulee olla lapsilähtöistä, jossa lapsella on mahdollisuus toteuttaa luontaista aktiivisuuttaan ja haluaan oppia uusia asioita, sekä saada oppimiseen omien tarpeittensa mukaista tukea. Lapsille on taattava mahdollisuus sosiaalisten suhteiden tukemiseen, leikkiin, liikkumiseen ja itsensä ilmaisuun, ja kiusaamista tulee ehkäistä. (VASU2017 -varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden uudistaminen 2016.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin on määritelty oppimisen alueet, jotka sisältävät oleelliset tavoitteet ja sisällöt varhaiskasvatuksen pedagogisessa toiminnassa. Lisäksi oppimisen alueet ohjaavat toiminnan suunnittelua ja toteuttamista. Pedagogisen toiminnan lähtökohtana ovat lasten mielenkiinnon kohteet, ja toiminnan tulee sisältää mahdollisuus asioiden tutkimiseen. Oppimisen alueet eivät ole yksittäisiä kokonaisuuksia, vaan aihepiirejä voidaan yhdistellä ja aihepiirit voivat nousta esiin esimerkiksi leikeissä, eri vuorovaikutustilanteissa tai ennalta suunnitellussa toiminnassa. Oppimisen alueet ovat Kielten rikas maailma, Ilmaisun monet muodot, Minä ja meidän yhteisömme, Tutkin ja toimin ympäristössäni sekä Kasvan, liikun ja kehityn. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 39.)

Kuva 1: Oppimisen alueet (OPH 2017)

4.1 Kielten rikas maailma

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016, 40-41) todetaan, että kielellisten taitojen ja valmiuksien sekä kielellisten identiteettien kehittymisen vahvistaminen on osa varhaiskasvatuksen tehtävää. Kielen kautta lapselle avautuu mahdollisuus laaja-alaiseen osaamiseen ja kielen avulla lapsi ilmaisee itseään, etsii tietoa ja on vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Kielen kehitystä edesauttaa monipuolinen kieliympäristö sekä vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö. Varhaiskasvatuksessa tutustutetaan lapsia lastenkirjallisuuteen, tarinoihin ja kannustetaan lapsia itse keksimään tarinoita. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea lapsen vuorovaikutustaitojen, kielen ymmärtämisen taitojen, puheen tuottamisen taitojen sekä kielen käyttötaitojen kehittymistä, sekä lisätä lasten kielitietoisuutta ja kielellistä muistia sekä sanavarastoa. (Varhaiskasvatussuunnitelma perusteet 2016, 40-41.)

Korkeamäki (2011, 42-43) toteaa kielen olevan sekä oppimisen kohde että tie oppimiseen, ja että kieli on oleellisessa asemassa lapsen kehityksessä ja oppimisessa. Puhutun kielen lisäksi varhaislapsuudessa alkaa myös kirjoitetun kielen oppiminen. Varhaiskasvatuksessa luodaan perusta koulussa oppimiselle, joten kielellä on varhaiskasvatuksen pedagogiikassa tärkeä merkitys. Lapsen kieli kehittyy vuorovaikutuksessa lapsen ja aikuisen välillä, ja varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt, toiminta, keskusteluhetket, ruokailutilanteet ja lukuhetket tukevat kielen kehitystä. (Korkeamäki 2011, 42-46.) Helenius & Korhonen (2011, 70) painottavat leikin olevan avain kielen oppimiseen, sillä leikin avulla asioiden oppiminen tapahtuu käytännön toiminnassa ja siten puheen kehitys mahdollistuu. Lindberg (2011, 60-61) kiteyttää hyvän kielellisen varhaiskasvatusympäristön olevan lasta innostava, osallistava, arvostava ja lämminhenkinen, joka sisältää elementtejä, jotka rohkaisevat lasta puhumaan ja kiinnostumaan kirjoitusta kielestä.

Adenius-Jokivuori, Eronen & Laakso (2014, 181) mainitsevat, että toisinaan avoimessa varhaiskasvatuksessa huomataan kotona hoidettavan lapsen kielenkehityksellisiä häiriöitä. Avoimessa varhaiskasvatuksessa olevalle lapselle voidaan tehdä oma varhaiskasvatussuunnitelma, johon yhdessä vanhempien kanssa suunnitellaan lapsen tarvitsemat kielelliset tukimuodot. Kielellistä erityistukea tarvitsevat lapset ohjataan yleensä päivähoitopaikkaan, mutta tarvittaessa avoimessa varhaiskasvatuksessakin voidaan antaa tukea kielen kehittymiseen. Jo se, että lapsi osallistuu muutaman kerran viikossa avoimeen varhaiskasvatukseen, tukee lapsen kielenkehitystä. (Adenius-Jokivuori ym. 2014, 181.)

4.2 Ilmaisun monet muodot

Lasten musiikillisen, kuvallisen, sanallisen ja kehollisen ilmaisun kehittymisen tukeminen on osa varhaiskasvatuksen tehtävää. Taiteen ja kulttuurin näkeminen ja kokeminen sekä niiden kautta ilmaisun mahdollistaminen kuuluvat varhaiskasvatukseen. Taide ja kulttuuri edesauttavat lasten sosiaalisten taitojen kehittymistä, tukevat myönteisen minäkuvan syntymistä, edistävät oppimisedellytyksiä ja sekä kasvattavat taitoja ymmärtää ympäröivää maailmaa. Tärkeää eri ilmaisumuotoihin tutustumisessa on, että oppimisympäristöt ovat innostavia ja mahdollistavat monipuolisten välineiden ja materiaalien saatavuuden. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 41-42.)

Ruokonen & Rusanen (2009, 14) kiteyttävät, että taiteen avulla voidaan opettaa monipuolisesti varhaiskasvatuksen oppimissisältöjä. Lapset oppivat kieltä laulujen sekä lorujen avulla, ja tanssi sekä leikki tukevat laskemiseen liittyviä taitoja. Draaman avulla voidaan opetella sosiaalisuutta sekä tunnetaitoja. Oleellista on, että lapsen taidekasvatuksellinen oppimisympäristö tarjoaa tilaa lapsen kiinnostuksen kohteille, spontaaniudelle, taiteelliselle ajattelulle ja ottaa huomioon lapsen kehitystason. (Ruokonen & Rusanen 2009, 12-14.)

Musiikillinen ilmaisu sisältää musiikillisten kokemusten tarjoamista ja lasten kiinnostuksen kasvattamista musiikkia kohtaan. Lapsille annetaan kokemuksia musiikin tekemisestä yhdessä, ja heidän kanssa lauletaan, tutustutaan soittimiin ja liikutaan musiikin tahdissa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 42.) Musiikillisen ilmaisun tarjoamista varhaiskasvatuksessa puoltavat monet eri seikat. Louhivuori (2009, 21) näkee musiikin osana ”hyvän elämän eväitä”, joissa musiikki sekä taideaineet ovat osa laaja-alaista sivistystä, joka edesauttaa ymmärtämään ja hahmottamaan maailmaa syvällisemmin. Ruokonen (2016, 135, 127) painottaa, että musiikillista ilmaisua harjoittaessaan lapselle avautuu kanava omille ajatuksilleen ja tunteilleen, ja musiikki ja laulaminen ovatkin aivotutkimusten perusteella erinomaista puheopetusta lapsille. Järvinen, Laine & Hellman-Suominen (2011, 169) painottavat, että yhteinen musisointi ja musiikista nauttiminen lisäävät lapsen itsetuntemuksen lisäksi kykyä ryhmässä toimimiseen. Paasolainen (2015, 23-24) tiivistää, että musiikin avulla voidaan opettaa arvoja ja että yhdessä musisoiden lapsi tulee kohdatuksi ja kokee läheisyyttä. Varhaiskasvatuksen musiikkikasvatuksella tuetaan lapsen kokonaiskehitystä sekä edistetään oppimisedellytyksiä, matemaattisia valmiuksia ja loogista päättelyä (Ruokonen 2009, 22, 26.)

Kuvallisella ilmaisulla lapset saavat esteettisiä elämyksiä ja kokemuksia taiteesta, ja varhaiskasvatuksessa kehitetään lasten suhdetta kuvataiteeseen, visuaaliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia tehdä taidetta muun muassa piirtäen, rakentaen, maalaten, ja kuvallisia tuotoksia, taidetta sekä mediaesityksiä havainnoidaan yhdessä. Kuvallisella ilmaisulla harjoitetaan lasten kuvallista ajattelua, havainnointia ja kuvien tulkitusta. Lisäksi toiminnalla opitaan ongelmanratkaisua, luovuutta, materiaalituntemusta ja suun-

nittelutaitoja. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 42-43.) Kosonen (2015, 26) painottaa taiteen ja kulttuurin myönteistä ja laajaa vaikutusta mielen hyvinvoinnille. Taide voimistaa sekä vahvistaa itsetuntoa ja mahdollistaa myötätunnon kokemista. Taiteen kautta voidaan oppia asioita menneestä ja tulevasta, ja taiteen eri muodot antavat lapsille mahdollisuuden tarkastella elämää ja sen ilmiöitä. Taiteen avulla voidaan antaa tilaa tunteille ja rauhoittumiselle, herätellä aisteja ja pohtia omaa identiteettiä. (Kosonen 2015, 25.) Kuvallisen ilmaisun kautta edistyvät lapsen visuaalinen ja avaruudellinen ajattelu, kädentaidot sekä mielikuvat. Kädentaidot kehittävät lasta kokonaisvaltaisesti, ja on tärkeää että lapsi saa tehdä omia ratkaisuja aikuisen kannustuksella. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2011, 168.)

Draama, tanssi ja leikki tarjoavat mahdollisuuksia lasten sanalliseen ja keholliseen ilmaisuun, ja lapsia tulee kannustaa niiden käyttöön. Lasten mielikuvituksesta nousevia teemoja ja lasten havaintoja pohditaan yhdessä ja tavoitteena on, että lapsilla on mahdollisuus monipuoliseen kielelliseen ja keholliseen ilmaisuun, viestintään ja elämyksiin. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 43.) Toivanen (2009, 31-32) painottaa, että draama toimii hyvänä välineenä kehittää lapsen mahdollisuuksia pohtia eri näkökulmia ja tutkia asioita. Draama ja draamaleikki tutustuttaa lasta omiin kehollisiin toimintaedellytyksiinsä, tukee myönteistä minäkuvausta ja kehittää tunteidenilmaisuja. (Toivanen 2009, 32.) Anttila (2009, 21) täsmentää tanssin, leikin ja luovan liikunnan olevan avain kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Tanssin avulla voidaan voimistaa ja liikuttaa lapsia, ja lapselle kehon kieli on välittömyyttä, tapa ilmaista tunteita ja kokemuksia. Tanssin kautta lapsi saa kulttuurillisia kokemuksia ja hänestä itsestään tulee kulttuurin luoja. (Anttila 2009, 17-21.)

4.3 Minä ja meidän yhteisömme

Minä ja meidän yhteisömme oppimisen alueessa painopiste on lisätä lasten kykyä eettiseen ajatteluun sekä tutustuttaa lapsia erilaisiin katsomuksiin. Lisäksi lasten kanssa lähestytään oman lähiyhteisön menneisyyttä, tulevaisuutta ja nykyisyyttä, sekä kasvatetaan lasten valmiuksia medioiden käyttöön. Nykymaailmassa lapset kohtaavat monimuotoisia tapoja ajatella ja toimia, joten lasten valmiuksia ymmärtää omaa ja muiden kulttuureita tulee kehittää. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 43.)

Taito eettiseen ajatteluun kasvaa pohtimalla lasten kanssa oikeaa ja väärää, sekä oikeudenmukaisuutta. Eettistä ajattelua tuetaan pohtimalla esimerkiksi ryhmän sääntöjä tai erilaisiin tilanteisiin liittyviä eettisiä kysymyksiä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 43.) Järvinen, Laine & Hellman-Suominen (2011, 54-55) täsmentävät empatian ja moraalien tärkeyttä osana lapsen sosiaalista kehitystä. Sosiaalisten perustaitojen harjoittelu kuuluu varhaislapsuuteen. Empatiakasvatus, eli kyky asettua toisen asemaan ja myötäelämiseen, keskittyy pohtimaan lapsen kanssa esimerkiksi, miltä lapsesta tuntuisi toisen asemassa tai mil-

tä kiusaaminen tuntuu. Erilaisista säännöistä keskustelemalla tuetaan lapsen moraalien kehittymistä. Moraalin kautta lapsi oppii käsityksiä oikeasta ja väärästä, sekä hyvästä ja pahasta. Yhteisöllisyys lisääntyy lasten tiedostaessa millainen toiminta on oikein ja sallittua, ja mikä taas rikkoo yhteisiä sääntöjä. (Järvinen ym. 2011, 54-56.) Myös Vienola (2016, 179) painottaa, että lapsen kasvamista eettiseksi ja moraaliseksi ihmiseksi tukee lämmin ja huolehtiva kasvatusympäristö, jossa lasta kunnioitetaan, ja jossa lasta kannustetaan toimimaan eettisesti ja moraalisesti oikein kanssaihmissä kohtaan.

Katsomuskasvatuksessa lapsia tutustutetaan uskontoihin, elämänskatsomuksiin sekä uskonnottomuuteen. Lasten kanssa pohditaan yhdessä heidän kysymyksiään aiheeseen liittyen, ja katsomuskasvatusta tehdään yhteistyössä lasten huoltajien kanssa heidän näkemyksensä huomiioon ottaen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 43-44.) Saarinen (2002, 11-13) käyttää aiheesta termiä uskontokasvatus, ja toteaa, että uskontokasvatuksella edesautetaan lapsia kasvamaan omaan kulttuuriinsa, mutta myös kohtaamaan monimuotoisia katsomustapoja. Uskontokasvatuksen avulla tutustutaan yhteiskunnan kulttuuriperintöön ja tuetaan lapsen kokonaispersoonallisuuden kasvua. Jokainen lapsi tarvitsee kokemuksen tulla kuulluksi elämänskatsomuksellisissa asioissa. Oleellista on aikuisen herkkyys ymmärtää ja kuulla lasta, sekä lämmin ja arvostava lähestymistapa, jolla rohkaista lapsia keskusteluun erilaisista katsomuksista. Tärkeää on myös lapsen perheen katsomuksen kunnioittaminen. (Saarinen 2002, 11-13.) Pellikka (2016, 163) peräänkuuluttaa uskontokatsomuksen kulttuurikasvatuksellista merkitystä. Uskontokasvatuksella voidaan sekä tutustua omaan kulttuuriin sen uskonnollisten perinteiden ja tapojen kautta, mutta myös perehtyä erilaisten uskontojen ja kulttuurien maailmaan. (Pellikka 2016, 163.)

Varhaiskasvatuksen tehtäviin kuuluu, että lapsia tutustutetaan lähiyhteisön historiaan, nykypäivän ja tulevaisuuteen, ja siten edesautetaan lasten kiinnostuksen heräämistä menneistä ajoista ja tulevaisuutta kohtaan. Menneisyyteen perehdytään esimerkiksi tutustumalla vanhoihin esineisiin ja tapahtumiin, ja nykyisyyttä käsitellään lasten kanssa ajankohtaisiin aiheisiin perehtyen. Tulevaisuutta pohditaan etenkin hyvän tulevaisuuden rakentamisen näkökulmasta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 44.) Rantala (2012, 99, 102) kiteyttää historiatietoisuuden tarkoittavan menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden vastavuoroisuutta. Historiaan liittyvien tulkintojen avulla ihmiset selittävät nykyisyyttä, ja siten muodostavat käsityksiään tulevaisuudesta. Lapset ovat luonnostaan kiinnostuneita menneisyyden tapahtumista, sekä oman perheensä ja suvun historiasta. Menneisyyttä käsitellen lapsi saa työkaluja pohtia nykyisyyttä ja siten rakentaa suhtautumista tulevaisuuteen. (Rantala 2012, 99, 102.)

Mediakasvatuksen kautta varhaiskasvatus tukee lapsen lähde- ja mediakriittisyyden syntymistä, sekä edesauttaa lasten kykyä toimia eri medioissa itseään ilmaisten ja muut huomioiden. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 44.) Mediakasvatus on tärkeää, sillä lapset elä-

vät keskellä informaatiotulvaa, ja erilaisista medioista tuleva tieto on keskeisessä osassa lasten maailmankuvan rakentumisesta. Mediakasvatuksella tähdätään lapsen aktiivisuuden, toiminnallisuuden ja ajattelun kehittämiseen, ja lasta ohjataan käyttämään medioita tehokkaasti ja turvallisesti. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2011, 112-113.) Mediakasvatukseen kuuluvat eri medioihin tutustuminen ja niiden kokeilu lasten kanssa. Lisäksi medioihin liittyvistä ilmiöistä ja säännöistä keskustellaan sekä lasten että vanhempien kanssa. Parhaimmillaan eri mediat oikein käytettyinä kehittävät lasten kaveri-, tunne- ja empatiataitoja, ja mahdollistavat lapsille väylän itseilmaisuun. (Marjamäki, Kosonen, Törrönen & Hannukkala 2015, 19.)

4.4 Tutkin ja toimin ympäristössäni

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016, 44) todetaan, että varhaiskasvatuksen tulee edesauttaa lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä, ja lasten tulee saada ympäristö- ja teknologiakasvatusta. Lapsilla tulee olla saatavilla oppimisympäristöjä, joissa he voivat tehdä omakohtaisia havaintoja, ja lapsia ohjataan toimimaan ja tutkimaan myös luonnossa. Lapset oppivat syy- ja seuraussuhteita omakohtaisten elämysten ja kokemusten kautta, varhaiskasvatuksen tehtäviin kuuluu tarjota lapsille valmiuksia jäsentää, tehdä havaintoja ja ymmärtää ympäristöään. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 44.)

Varhaiskasvatuksessa tutustutetaan lapsia havainnollisiin ja leikinomaisiin tavoin matematiikkaan ja sen osa-alueisiin. Matematiikkaa opetellaan esimerkiksi innostamalla lapsia tekemään matemaattisia havaintoja, ja lukujonotaitoja harjoitellaan lorujen ja riimien avulla. Rakentelun ja muovailun avulla lasten geometrinen ajattelu kehittyy, ja oppimisympäristöissä lapsia kannustetaan ongelmanratkaisuun ja päättelyyn. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 45.) Kajetski & Salminen (2009, 6-7) täsmentävät, että koska lasten matemaattiset taidot ja matemaattinen tietoisuus alkavat jo varhaislapsuudessa, tulisi lasten matemaattisten valmiuksien kehittymistä tukea systemaattisesti. Lapsilla on myös havaittu olevan kouluikänsä mennessä isoja eroja matemaattisissa taidoissa, joten lasten matemaattisiin taitoihin ja valmiuksiin tulee kiinnittää huomiota ja tarjota lapsille tarvittaessa varhaista tukea. Varhaiskasvatuksessa aikuinen on matemaattisen toiminnan mahdollistaja, motivoija ja mallintaja, joka tarjoaa lapsille matemaattista näkökulmaa ja eheyttää matematiikkaa jokapäiväiseen toimintaan. Matematiikkaa opitaan leikin ja toiminnallisuuden avulla. (Kajetski & Salminen 2009, 6-7.) Lisäksi Mattinen (2016, 232) painottaa lasten omakohtaisen kokemisen ja toiminnan korostuvan matemaattisten taitojen harjoittelemisessa. Matematiikan harrastaminen edesauttaa myös myönteistä suhtautumista musiikkiin (Tossavainen & Juvonen 2015, 107).

Varhaiskasvatuksessa toteutettava ympäristökasvatus muodostuu oppimisesta ympäristössä ja ympäristöstä, sekä ohjaamalla lapset toimimaan ympäristön puolesta. Lasten luontosuhteen

vahvistaminen, vastuullinen toimiminen ympäristössä ja kestävän kehityksen elämäntapaan ohjaaminen ovat ympäristökasvatuksen tavoitteita. Ympäristökasvatusta toteutetaan muun muassa tutkimalla luontoa, retkeilemällä sekä keskustelemalla luontoon ja ympäristöön liittyvistä asioista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 45.) Parikka-Nihti & Suomela (2014, 11-12) painottavat ympäristökasvatuksen olevan tärkeää, koska sen avulla tavoitellaan ymmärryksen ja arvostuksen lisääntymistä ympäristöä kohtaan, ja siten edesautetaan kestävän kehityksen toteutumista. Lapset oppivat ympäristövastuullista toimintaa mallien ja perusteltujen toimintojen avulla, ja ympäristökasvatusta tapahtuu ympäristöä ihailien, ihmetellen, havainnoiden ja ympäristössä liikkuen ja leikkien. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 11-12.) Ympäristökasvatuksella tavoitellaan tietoisuuden vahvistamista siitä, että ympäristöllä on ensisijainen merkitys elämälle ja hyvinvoinnille. Lisäksi ympäristökasvatuksella tavoitellaan sitä, että jokaiselle muodostuisi halu ja edellytykset elää kestävänä kehityksen edellyttävällä tavalla. (Palmer 1998, ks. Raittila 2016, 212.)

Varhaiskasvatuksen teknologiakasvatuksella tutustutetaan lapsia teknologiaan tutkivan ja kokeilevan työtavan avulla, havainnoimalla ympäristön teknologiaa, tutustumalla tekniikkaan ja tekniikan turvalliseen käyttöön sekä keskustelemalla tekniikasta lasten kysymysten avulla ja niihin vastauksia yhdessä etsien (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 45-46). Turja (2016, 199) toteaa, että nykyaikainen teknologinen maailma edellyttää teknologisen lukutaidon hallintaa. Teknologiakasvatusta voidaan käytännössä toteuttaa esimerkiksi innostamalla lapsia suunnittelemaan leikinomaisesti teknologisia esineitä, ja pohtimalla yhdessä mihin niitä käytetään tai mitä niille tapahtuu niiden poistuttua käytöstä. Myös erilaisia teknologisia oppimisympäristöjä, kuten tutustumista esimerkiksi rakennustyömaalle, voidaan hyödyntää osana teknologia kasvatuksena. (Turja 2016, 201, 203.)

4.5 Kasvan, liikun ja kehityn

Liikkumiseen, ruokakasvatukseen sekä terveyteen ja turvallisuuteen liittyvät tavoitteet sisältyvät tähän oppimisen alueeseen. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa todetaan, varhaiskasvatuksen tehtävänä on tehdä yhteistyötä lasten huoltajien kanssa siten, että yhteistyöllä luodaan lähtökohdat lapsen terveydelle, hyvinvoinnille ja liikunnallista aktiivisuutta edistävälle elämäntavalle. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 46.)

Vuodenajoista riippumatta lapsia tulee innostaa liikunnallisuuteen ja ulkoiluun. Tavoitteena on, että varhaiskasvatuksessa lapsia innostetaan liikkumaan eri tavoin. Liikunnan ilon kokeminen on ensisijaista, ja jokaisella lapsella tulee olla mahdollisuuksia liikkua niin sisällä kuin ulkona ohjatun liikunnan lisäksi. Lapsen terve kasvu, kehitys, oppiminen ja hyvinvointi edellyttää liikuntaa ja fyysistä aktiivisuutta. Varhaiskasvatuksen tehtäviin kuuluu liikunnallisten perustaitojen kehittäminen, ja lapsille tarjotaan monipuolisia liikunnallisia kokemuksia. (Var-

haiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 46.) Liikunnan sisältymistä varhaiskasvatuksen tehtäviin puoltavat monet seikat. Lapsen fyysisellä aktiivisuudella on yhteys lapsen terveyteen ja hyvinvointiin (Strong ym. 2005, ks. Sääkslahti 2015, 131). Liikunta kehittää lisäksi lapsen sosioemotionaalista kehitystä, sekä riittävä fyysinen aktiivisuus päivittäin on merkittävässä roolissa ylipainon ennaltaehkäisyssä. (Sääkslahti 2015, 141, 30.) Liikunta on välttämätöntä lapsen kokonaisvaltaiselle kehitykselle. Liikkuessa lapsen ajattelu ja muisti kehittyvät, lapsi oppii hahmottamaan kehoaan ja lapsen unen laatu paranee. Liikunta on olennaisena mielenterveyttä edistävästä tekijöistä, sillä liikunta lisää mielihyvähormonin määrää elimistössä, joka puolestaan vähentää stressiä, ahdistusta ja masennusta. (Marjamäki, Kosonen, Törrönen & Hannukkala 2015, 21-22.)

Varhaiskasvatuksen ruokakasvatuksella tavoitellaan terveellisten ja monipuolisten ruokailutottumusten saavuttamista, sekä tuetaan positiivista suhtautumista ruokaan ja ruokailuun. Päivittäiset ruokailuhetket ovat osa ruokakasvatusta, ja niihin liittyvät omatoimisen syömisen harjoittelu sekä ruokarauhan ja pöytätapojen opetteleminen. Ruoasta keskustellaan lasten kanssa, ja ruokaan tutustutaan eri aistien avulla. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 46-47.) Rauramo (2013, 14) kiteyttää ruokakasvatuksen tärkeyttä, koska lasten kasvuikässä omaksutut ruokailutavat edesauttavat terveyden ylläpitämisessä. Ruoka on myös osa kulttuuria, sillä sen avulla yhteisö muodostaa identiteettiään. Oman yhteisön ruokatuntemuksella koetaan turvallisuuden ja pysyvyyden tunnetta. Yhteiset ruokailuhetket edistävät fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia, ja niiden avulla harjoitellaan käytöstapoja ja ruoan kunnioittamista. (Rauramo 2014, 13-14.)

Lasten ohjaaminen terveyteen ja turvallisuuteen liittyviin asioihin kuuluvat varhaiskasvatukseen tehtäviin. Lasten kanssa keskustellaan terveyden, hygienian, levon, liikkumisen ja positiivisten ihmissuhteiden merkityksestä, ja lapsia edesautetaan huolehtimaan terveydestään. Lisäksi lapsia ohjataan turvallisuuteen liittyvissä asioissa, kuten liikenteessä liikkumisessa sekä ulkoilu- ja ruokailutilanteissa. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on kehittää lasten valmiuksia toimia turvallisesti ja edesauttaa lasten turvallisuuden tunteen syntymistä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 47.) Myös Järvinen, Laine & Hellman-Suominen (2011, 144-145) painottavat terveellisten elämäntapojen opettelemista. Terveellisiin elämäntapoihin liittyvät oikeanlainen ravitsemus, lepo, riittävä ulkoilu, oikeanlainen vaatetus, hygieniakasvatus sekä tasapainoiseen elämäntapaan ohjaaminen. Turvalliseen kasvuympäristöön liittyvät erilaiset ohjeet ja säännöt, joista keskustellaan niin lasten kuin lasten vanhempien kanssa. (Järvinen ym. 2011, 144-145) Levolla, ravinnolla, liikunnalla, mielekkäällä tekemisellä ja ihmissuhteista huolehtimisella luodaan myös pohjaa hyvälle mielenterveydelle (Marjamäki ym. 2015, 73).

5 Mentalisaatio ja reflektiivinen työote

Suunnittelimme tässä opinnäytetyössämme pedagogiseen suunnitelmakansioon Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueita tukevia reflektiivisiä kysymyksiä ja joiden avulla tuetaan vanhemman mentalisaatiokyvyn kehittymistä. Lisäksi kirjasimme lähtökohtia työntekijän reflektiiviseen työotteeseen oppimisen alueiden teemojen tiimoilta. Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin lastentarhanopettajan työn tavoitteena on vanhemmuuden tukeminen reflektiivisen työotteen kautta, jolla tavoitellaan vanhemman mentalisaatiokyvyn vahvistumista ja siten vahvistetaan vanhemmuutta. (Riihelä 2017.) Kaikkia Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellyjä oppimisen alueita voidaan tehdä vanhemmille näkyväksi reflektiivisen työotteen avulla (Pyykkönen 2017.)

5.1 Mentalisaatioteoria

Pajulo & Pyykkönen (2011, 72) toteavat, että mentalisaatio-käsitteen taustalla on psykologinen oletamus siitä, että jokaisella yksilöllä on oma aktiivinen mieli, ja käsitteen taustalla on vahvat lähtökohdat psykoanalyttiseen teoriaan ja perinteeseen. Jo Sigmund Freud (Freud 1911 ks. Pajulo ym. 2011, 72) painotti psyykkisten tapahtumien ja mielle yhtymien merkitystä yksilölle suoran tapahtuman ja fyysisen toiminnan sijaan. Myös David Winnicott korosti, että lapsen ”todellisen itseyden” kehittyvän sillä edellytyksellä, että lapsi on vanhemman mielessä ajatteleva ja tunteva, oma erillinen yksilönsä (Winnicott 1965 ks. Pajulo ym. 2011, 72.) Varsinainen mentalisaatioteoria on kehittynyt John Bowlbyn kiintymyssuhdeteoriasta (Bowlby 1988 ks. Kauppi & Takalo 2014, 17). Mentalisaatioteorian kehittivät Peter Fonagy ja Anthony Bateman (Kalland 2014, 28).

Mentalisaatioteorian ja sen taustalla olevien teorioiden lähtökohtana on näkemys ihmismielen rakentumisesta vuorovaikutuksessa. Mentalisaatioteorialla tarkastellaan varsinaisen mentalisaation lisäksi esimentalisoivia kokemisen tasoja. Asioiden kokemiseen vaikuttavat monenlaiset seikat, kuten vuorovaikutustilanteen dynamiikka, mielen rakenne ja osapuolten aikaisemmat kokemukset. Mentalisaatioteorian tuntemus edesauttaa myös työntekijää pohtimaan yksittäisen näkökulman sijasta eri vaihtoehtoja ja niiden toteutumista. (Kalland 2014, 23-24.) Kauppi ym. (2014, 8-9) toteavat, että mentalisaatioteoria sijoittuu tutkimukselliseen viitekehukseen siitä, että keholliset tunteet rakentavat alustan itseymmärryksemme kehittymiselle (Lehtonen 2011, ks. Kauppi ym. 2014, 9). Mentalisaatioteoria tarkastelee kykyä tunnistaa ja ajatella mielen tiloja sekä sitä, miten mielen ymmärtämisen kyky kehittyy (Kauppi ym. 2014, 8).

Kyky mentalisaatioon on ihmisen hyvinvoinnille ja mielenterveydelle tärkeää. Aikuisuudessa mentalisaatiokyky edesauttaa resilienssiä, joka on yhteydessä vaikeuksista ja vastoinkäymisiin-

tä selviytymiseen. Mentalisaatiokyvyn avulla kykenee myönteiseen ajatteluun, ja usko tulevaisuuteen säilyy. (Salo & Kalland 2014, 49.) Mentalisaatiokyky auttaa säilyttämään terveen läheisyyden sekä etäisyyden muihin ihmisiin, ja edesauttaa ymmärtämään ihmisten kokemuksia. Mentalisaatiokyky on yhteydessä myös siihen, että ihminen kykenee miettimään erilaisia näkökulmia ja vaihtoehtoja toisen osapuolen toiminnan syistä, ja siten haastavat vuorovaikutustilanteet ja ristiriidat ovat vähemmän traumatisoivia. (Pajulo & Pyykkönen 2011, 94.) Mentalisaation avulla ihminen kykenee ymmärtämään toisen henkilön aikomuksia sekä omaa asemaansa suhteessa toisen mielentilaan (Knock 2017).

5.2 Vanhemman mentalisaatiokyky

Vanhemman mentalisaatiokyvyllä tarkoitetaan vanhemman taitoja arvioida ja ajatella lapsensa kokemuksia ja tunnetiloja. Sen ytimessä on halu nähdä syitä lapsen käyttäytymisen taustalla. Sen avulla vanhempi miettii, mitä lapsi kokee ja miten lapsen käytöstä voidaan selittää. Ihminen ei voi koskaan tietää aidosti toisen ihmisen ajatuksia, toiveita ja tarkoitusperiä, mutta mentalisaatiokyvyllä voi tavoitella ymmärtämään toisen käyttäytymistä. (Pajulo & Pyykkönen 2011, 71.)

Suviala (2011, 263) täsmentää mentalisaatiokyvyllä tarkoitettavan sekä kykyä ymmärtää omia tunteitaan ja mieltään että toisen toiminnan taustalla olevia toiveita, ajatuksia ja tunnetiloja. Mentalisaatiokyvyn kehittymisellä on yhteys vanhemman omiin varhaislapsuuden kiintymyskokemuksiin. Vanhemmat omat kiintymyskokemukset vaikuttavat vanhemman kykyyn ymmärtää omaa ja lapsensa mieltä joustavasti, sekä kykyyn nähdä eroavaisuudet omissa ja lapsensa ajatuksissa. (Suviala 2011, 63) Myös Kalland (2014, 28) toteaa, että mentalisaatiokyvyllä tarkoitetaan kykyä analysoida, pohtia ja kyseenalaistaa omia tunteitaan ja ajatuksiaan sekä kykyä pyrkiä tavoittelemaan toisen tarpeita ja ajatuksia sekä arvostamaan niitä. Mentalisaatiokyvyllä on yhteys sosiaalisiin taitoihin sekä sosiaaliseen herkkyyteen, ja se mahdollistaa tunteiden säätelyn ja omista teoista vastuunottamisen. (Kalland 2014, 28.)

Kalland (2014, 30) toteaa vanhemman mentalisaatiokyvyn käynnistyvän jo vauvan odotuksen aikana. Vanhemmaksi kehittymisen lähtökohtana on ymmärtää ajatus siitä, että lapsi on oma erillinen itsensä ainutlaatuisine kokemuksineen, mutta kuitenkin vahvasti yhteydessä häntä hoivaavan vanhemman kokemuksiin. Vanhemman mentalisaatiokyky kehittyy mielenkiinnosta lapsen mieltä kohtaan. Mentalisaatiokyky edellyttää sensitiivistä pohdintaa siitä, mitä lapsi kokee ja mitä lapsen käytöksen taustalla on. Vanhempi ikään kuin automaattisesti pyrkii tavoittamaan lapsensa tunteet, heijastaa lapselle oman kokemuksensa lapsen kokemuksesta sekä tyyntyttelee lapsen tunteita. Siten vanhempi edesauttaa lapsen tunteiden säätelyn kehittymistä. (Kalland 2014, 30-33.)

Pajulo ym. (2011, 94) toteavat lisäksi, että mentalisaatiokyvyn avulla vanhempi on sensitiivisessä vuorovaikutuksessa lapsen kanssa. Vanhemman mentalisaatiokyky mahdollistaa lapsen turvallisen kiintymysmallin muodostumisen ja turvaa lapsen oman mentalisaatiokyvyn kehittymisen. (Pajulo ym. 2011, 94.)

Kalland (2014, 34-35) täsmentää, että kyky mentalisaatioon vaihtelee, ja muun muassa erilaisissa mielenterveyden häiriöissä mentalisaatiokyky heikentyy. Myös tilanteissa, joissa mieli on ylikuormittunut tai henkilö on väsynyt tai stressaantunut, mentalisaatiokyky alenee. Pahimmillaan mentalisaatiokyvyn puutteet aiheuttavat ihmissuhde- sekä sosiaalisia ongelmia. Vanhemman mentalisaatiokyvyn puutteet aiheuttavat tilanteita, joissa vanhemman tulkinta lapsesta vääristyy. Vanhempi saattaa esimerkiksi ajatella, että lapsi itkee vanhempaa kiusataksseen tai ärsyttääkseen. Puutteellinen mentalisaatiokyky näyttäytyy lapselle turvattomuutena, jossa vanhempi ei kykene helpottamaan lapsen tunteiden säätelyä ja jää kokemuksensa kanssa yksin. (Kalland 2014, 34-35.) Jos vanhemmalla on puutteita mentalisaatiokyvyssä, aiheutuu tästä vuorovaikutusongelmia, lapsen käyttäytymisen ymmärtämistä virheellisesti, pettymyksen tunteita puolin ja toisin, sekä pahimmillaan lapsen laiminlyöntiä tai pahoinpitelyä (Pajulo & Pyykkönen 2011, 71).

5.3 Lapsen mentalisaatiokyvyn kehittyminen

Lapsen mentalisaatiokyky kehittyy vauva-ajasta lähtien. Mentalisaatiokyky muodostuu vaiheittain, ja sen lähtökohtana ovat varhaiset vuorovaikutuskokemukset. Tiedetään, että vauvan mieli kehittyy ensisijaisesti häntä hoitavan henkilön mentalisaatiokyvyn varassa. Erilaisten vaiheiden ansioista lapsi oppii ymmärtämään omaa mieltänsä, ja että toisen mieli on erillinen. (Salo & Kalland 2014, 39.)

Pajulo ym. (2011, 76) viittaavat Fonagyn (2001) todetessaan, että lapsen mentalisaatiokyvyn kehittyminen tapahtuu ensisijaisesti turvallisessa kiintymyssuhteessa. Sen sijaan turvattomassa kiintymyssuhteessa mentalisaatiokyvyn kehittyminen jää puutteelliseksi. (Fonagy 2001, ks. Pajulo ym. 2011, 76.) Pajulo ym. (2011, 76) viittaavat myös Goldbergiin (2000) täsmentäessään, että turvallinen kiintymyssuhde vaikuttaa positiivisesti tunnesäätelyyn, sosiaalisiin suhteisiin ja oppimiseen, sillä turvallisessa kiintymyssuhteessa vanhemman huolenpito on riittävän herkkää ja lapsen tarpeita ymmärtävää. Turvaton kiintymyssuhde, jossa lapsi ei saa hänen tarpeitaan ja näkökulmaa huomioivaa vuorovaikutusta, kasvattaa myös riskiä psyykkisiin häiriöihin ja persoonallisuushäiriön kehittymiseen. (Goldberg 2000, ks. Pajulo ym. 2011, 77.)

Lapsen mentalisaatiokyky kehittyy vain, kun lapsen kokemuksia ja mielentilaa ymmärretään ja huomioidaan riittävästi. Varhainen vuorovaikutus ja hoivaympäristö ovat sidoksissa siihen, miten monipuolisesti lapsen mentalisaatiokyky kehittyy. Lapsen mentalisaatiokyvyn kehitty-

miselle on oleellista, että lapsi saa vanhemman tai muun ensisijaisen hoitajan kautta kokemuksia siitä, että lapsi on persoona, jolla on henkilökohtaisia toiveita, tunteita ja aikomuksia. Lapsen vanhemman mentalisaatiokyvyn kautta lapsi saa tarpeitaan vastaavaa emotionaalista huomiota, ja lapselle syntyy kokemus siitä, että erilaiset tunteet ovat siedettävissä. Lapsi saa myös kokemuksen siitä, että lapsen sisäinen psyykkinen maailma on erillään ulkoisesta todellisuudesta, ja että toiset ihmiset ovat lapsesta psyykkisesti ja fyysisesti erillään olevia yksilöitä. Mentalisaatiokyvyn kehittymisen avulla lapselle avautuu, että ihmiset kokevat asioita eri tavoin kuin hän. Siten lapsi oppii ymmärtämään ja ennakoimaan omaa ja toisten käytöstä. Mentalisaation kehittyminen merkitsee lapsen sosiaalisten taitojen kehittymistä. (Pajulo ym. 2011, 73-74.)

Puura & Mäntymaa (2014, 64) toteavat, että lapsen mentalisaatiokyvyn kehittyminen ei edellytä sitä, että vanhemman tulisi aina virheettömästi osata tulkita ja ymmärtää lastaan oikein. Normaaliin kehitykseen riittää, että vanhempi ymmärtää oikein noin puolet ajasta lapsensa viestejä. Myös se, että vanhempi ensin ymmärtää lapsensa kokemuksen väärin, mutta pystyy korjaamaan väärinymmärryksensä, on tärkeää lapsen mentalisaatiokyvyn kehittymisen kannalta. (Puura & Mäntymaa 2014, 64-65.)

Mentalisaatiokyvyn kehittyminen tapahtuu lapsen tunteiden tavoittamisella ja sanoittamisella. Lapsen mentalisaatiokykyä edesauttaa, että häntä autetaan säätämään tunnekuohuja ja sanoittamaan niiden aiheuttamia reaktioita verbaalisesti. Yhteinen leikki ja huumori ovat myös avainasemassa mentalisaatiokyvyn kehittämisessä. Leikissä lapsi oppii hahmottamaan maailmaa ja mielikuvituksen kautta lapsen kyky empatiaan kehittyy. Mielikuvituksen käyttäminen kertoo lapsen mentalisaatiokyvyn kehittämisestä, sillä mentalisaatiokykyyn liittyy kyky eritellä sisäistä ja ulkoista todellisuutta. (Salo & Kalland 2014, 47-49.)

5.4 Reflektiivinen työote

Reflektiivinen työote pohjautuu mentalisaatioon. Reflektiivinen työote yhdistää asenteen ja taidon, ja oleellista on työntekijän myönteisellä tavalla empaattinen ja utelias mieli. Reflektiivisen työotteen ytimessä on kysyminen ja kiinnostuminen, ja ensisijaista on työntekijän arvostava, hyväksyvä ja kiinnostunut kohtaaminen perheen kanssa. (Viinikka, Sourander & Oksanen 2014, 67-68.) Salo & Kauppi (2014, 75) lisäävät, että reflektiivinen työote on oleellista kaikelle ihmissuhdetyölle. Reflektiivisen työotteen avulla työntekijä kykenee sietämään sekä omia että asiakkaan tunteita. Reflektiivisen työotteen avulla työntekijä tukee vanhempaa tarkastelemaan lapsen maailmaa ja näkökulmaa, ja vanhemman kuva itsestä vanhempana kehittyy myönteisemmäksi. (Salo & Kauppi 2014, 75.)

Reflektiiviseen työotteeseen kuuluu dialoginen vuorovaikutus asiakkaan ja työntekijän välillä. Viinikka ym. (2014, 69) viittaavat Erikssoniin (2002) todetessaan, että dialogisessa keskustelussa kumpikaan osapuoli ei ole oikeassa ja että oma näkökanta avaa mahdollisuuden yhteiseen ymmärrykseen. Dialogissa ihmiset ajattelevat yhdessä, tuovat esiin omia näkökulmiaan ja kuuntelevat toisiaan vuorotellen. (Eriksson 2002, ks. Viinikka ym. 2014, 69.) Reflektiivisessä työotteessa työkaluina toimivat ennen kaikkea kysymyksien esittäminen, joilla vanhempaa edesautetaan oivaltamaan itse ratkaisuja ongelmiinsa ja syventämään ajatteluaan. Reflektiivisen työotteen omaksunut työntekijä ymmärtää, että myös hänen omalla elämänsähistoriallaan saattaa olla vaikutuksia kohdata perheitä, ja että dialogia ei aina yrityksestä huolimatta synny. (Viinikka ym. 2014, 67-69.)

Salo & Kauppi (2014, 76) määrittelevät reflektiivisen työotteen sisältävän pyrkimyksen rakentaa ihmettelevä, turvallinen, utelias ja myötätuntoinen suhde asiakkaan kanssa. Reflektiiviseen työotteeseen kuuluvat huumori ja leikkisyys, näkökulmien vaihtaminen sekä tunteiden, ajatusten ja aikeiden mentalisointi. Reflektiivisen työotteen omaksunut työntekijä heittäytyy vuorovaikutukseen luontevasti, ja hänellä on kyky aistia, reagoida ja havaita tuen tarpeita. Sen sijaan työntekijän oman asiantuntijuuden esille tuominen, hankalien ammattitermien käyttö, omien ideoiden ja tulkintojen esittäminen itsevarmasti tai asioiden monimutkainen selittäminen kertoo työntekijän reflektiivisen työotteen puuttumisesta. (Salo & Kauppi 2014, 76.)

Viinikka, Sourander & Oksanen (2014, 120) luettelevat reflektiivisen työotteen myönteisiä vaikutuksia. Reflektiivisellä työotteella on positiivinen merkitys sekä työntekijälle, vanhemmalle että lapselle. Reflektiivinen työote auttaa työntekijää ymmärtämään itseään ja asiakasta, työntekijä kokee työnsä merkityksellisemmäksi ja tämän havainnointitaidot rikastuvat, työntekijä kykenee kohtaamaan asiakkaita paremmin, jännittää vähemmän haastavia asiakastilanteita, luottaa omaan pärjäämiseensä enemmän ja asiakassuhteet syventyvät, koska työntekijän rohkeus puhua perheiden kokemuksista ja tunteista kasvaa. Reflektiivisen työotteen omaksuneen työntekijän ansiosta vanhempi saa tukea ja kokemuksen siitä, että hänen ajatukset ovat arvokkaita ja että on tullut kuulluksi empaattisesti. Lisäksi vanhemman taidot pohtia ratkaisuja sekä säädellä tunteitaan kasvavat, joten vanhemman itseluottamus kasvaa ja hän pystyy eläytymään lapsensa tunteisiin ja ajatuksiin syvemmin. Lapsen saadessa kokea reflektiivistä vanhemmuutta lapsen ja vanhemman vuorovaikutus paranee, lapsi tulee kuulluksi ja kannatelluksi ristiriidoissa, lapsi saa osakseen sensitiivistä huolenpitoa ja kokemuksen siitä, että on arvokas. Sen ansioista lapsen tunne-elämän kehitys, sosiaalinen kehitys ja kognitiiviset taidot vahventuvat. (Viinikka ym. 2014, 120.)

Mäkelä (2014, 179-180) näkee reflektiivisen työotteen avaimena sekä perheiden voimavarojen vahvistamiseen, työntekijöiden parempaan työssä jaksamiseen mutta myös mahdollisuu-

tena luoda avoimempaa ja kunnioittavampaa yhteiskuntaa. Reflektiivisen työotteen ja toimintatapojen käyttöönotto vaatii lähiesimiesten ja johdon aktiivista tukea, sekä työntekijöiden että esimiesten keskinäistä reflektiivistä asennetta. (Mäkelä 2014, 179-180.)

5.5 Mentalisaatiokyvyn tukeminen reflektiivisellä työotteella

Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin lastentarhanopettajan keskeisenä tavoitteena on vahvistaa asiakasperheiden vanhemman ja lapsen välistä suhdetta sekä vuorovaikutusta reflektiivisellä työotteella (Riihelä 2017). Myös Pajulo, Salo & Pyykkönen (Mentalisaatio ihmistä suojava tekijänä 2015) toteavat, että vanhemman mentalisaatiokyvyn tukemista voidaan pitää ensisijaisena päämääränä, kun tavoitellaan vanhemman ja lapsen välisen suhteen vahvistamista. Pajulo & Pyykkönen (2011, 93) lisäävät, että mentalisaatiota vahvistavan työotteen käyttö on mahdollista soveltaa monenlaiseen perheiden kanssa tehtävään työhön vuorovaikutuksen vääristymistä ehkäisevänä työvälineenä.

Vanhemman mentalisaatiokyvyn tukemiseen kuuluu vanhemman havainnointi. Hyvästä mentalisaatiokyvystä kertovat muun muassa vanhemman kyky kuvailla omia kokemuksiaan sekä kyvystä eläytyä muiden perheenjäsenten ajatuksiin. Hyvästä mentalisaatiokyvystä kertoo lisäksi se, että vanhempi kykenee tiedostamaan oman käytöksensä vaikutukset muihin perheenjäseniin ja on utelias toisen tunteita kohtaan. Sen sijaa puutteellisesta mentalisaatiokyvystä kertoo se, että vanhempi pitää omaa näkökulmaansa virheettömänä, ei huomaa reaktioidensa yhteyttä muiden käytökseen, kokee tilanteet herkästi uhkaavina tai pohtii muita perheenjäseniä käytöstä ja tunteita vain omista lähtökohdistaan. (Salo & Kauppi 2014, 88.)

Vanhemman mentalisaatiokyvyn vahvistamisessa lähtökohtana on luoda olosuhteet, joissa vanhempi itse pohtii toimintaansa ja kokemuksiaan, sekä miettii tilanteen ja toimintatapansa vaikutusta lapseen lapsen näkökulmasta. Vanhemman kanssa keskustellaan lapsen iästä ja kehitysvaiheesta, ja siitä miten kulloinenkin kehitysvaihe vaikuttaa lapsen kykyyn kokea asioita ja ilmaista tunteitaan. Työskentelyssä merkittävää on asioiden reflektointi heti tilanteen ollessa akuutti, ja tilanteiden pohtiminen ja huomioiminen tuoreeltaan. (Pajulo, Salo & Pyykkönen 2015.)

Salo & Kauppi (2014, 89) kiteyttävät reflektiivisten kysymysten auttavan työntekijää havaitsemaan miltä vanhemmasta tuntuu toimia lapsen kanssa erilaisissa tilanteissa sekä millainen kosketus vanhemmalla on lapsen ajatusmaailmaan. Reflektiiviset kysymykset eivät pelkästään kerro työntekijälle vanhemman mentalisaatiokyvyn laadusta, vaan niillä edistetään vanhemman kykyä havainnoida ja ymmärtää omaa lastaan. Ymmärryksen lisääntyessä vähenevät vanhemman vääristyneet tulkinnat lapsestaan ja omasta itsestään. Vanhemman reflektiivistä ajattelua kehittäviä kysymyksiä ovat esimerkiksi ”mikä lapsessasi on parasta, entä haastavin-

ta?”, ”kuvaile mukavaa tilannetta sinun ja lapsesi välillä ja tunteita, joita tilanne sinussa ja lapsessasi herätti”, ”miltä itsestäsi tuntui ja miltä arvelet lapsestasi tuntuneen kun teillä oli haasteellinen tilanne arjessa?” tai ”mistä saat iloa tai syyllisyyden tunteita vanhempana?”. (Salo & Kauppi 2014, 89.)

Reflektiivisen työotteen avulla vanhempaa voidaan herätellä tarkastelemaan eri tilanteita kannustamalla häntä pohtimaan omia lapsuudenkokemuksiaan. Vanhempaa innostetaan miettimään ja muistelemaan miten hän olleessaan lapsi koki erilaiset tilanteet ja millaisia tunteita tilanteisiin liittyi. Toisin sanoen, vanhempaa kannustetaan tutkimaan omaa kokemusmaailmaansa. Sen jälkeen vanhemman on helpompi eläytyä lapsensa kokemuksiin, ja vaikei vanhempi voikaan varmasti tietää mitä lapsi ajattelee, voi omien kokemusten avulla paremmin yrittää ymmärtää lapsen mieltä. (Pyykkönen 2017.)

Vanhempien lisääntynyt pohdinta siitä, mitä lapsi ajattelee, mitä tunteita lapsen käytöksen taustalla on tai miltä lapsesta tuntuu eri tilanteissa auttaa vanhempaa toimimaan päivittäisissä tilanteissa sekä vastaamaan lapsen tarpeisiin oikealla herkkyydellä. Lisäksi vanhempi oppii ymmärtämään omia ajatuksiaan ja tunteitaan, sekä ymmärtää laajemmin, millainen vaikutus vanhemman toiminnalla on lapseen. (Viinikka, Sourander & Oksanen 2014, 99.)

Reflektiivisellä työotteella voidaan tukea lapsen mentalisaatiokyvyn kehitystä monin eri tavoin. Jo erittäin nuoret lapset hyötyvät tunteista, aikomuksista ja käyttäytymisestä keskustelusta. Lapsen kanssa keskusteleminen, hänen havainnointi ja erityisesti leikin havainnointi ovat ensisijaisia työtapoja. Oleellista on, että työntekijä on kiinnostunut ja halukas tietämään, mitä lapsi ajattelee ja tuntee. Työskentelyyn kuuluu aktiivisten kysymysten esittäminen. Reflektiivisiä kysymyksiä lapsen kanssa käytävässä keskustelussa ovat esim. ”kertoisitko, mitä mahtoi tapahtua...”, ”miksi ajattelet...” tai ”mitä ajattelet siitä...”. Etenkin ristiriitaisista ja haastavista tunteista puhuminen on tehokkaampaa, kun varsinainen tilanne on jo ohi. Työntekijän keskustellessa lapsen kanssa ja sanottaessa tämän tunteita on tärkeää, että työntekijä ei väitä tietävänsä mitä lapsi ajattelee vaan pohtii mahdollisia ajatuksia ja tunteita ”ehkä” - sanaa käyttäen. Lapsen kanssa tulee keskustella myös siitä, että toisen ihmisen tunteita ja aikomuksia voi pohtia mielessään, muttei niistä koskaan voi olla aivan varma. (Salo & Kalland 2014, 50-53.)

6 Pedagoginen suunnitelmakansio

Opinnäytetyömme on toiminnallinen, ja lähti liikkeelle Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin lastentarhanopettajan ehdotuksesta. Lastentarhanopettaja kertoi meille, että Aapeli-Avoimeen ollaan tekemässä uutta varhaiskasvatussuunnitelmaa elokuussa 2017 voimaan astuvan Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta. Lastentarhanopettajan pyysi, että

suunnittelemme uusia toimintoja ja tapoja, joilla Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellyt oppimisen alueet näkyvät avoimen päiväkodin pedagogiikassa.

Sovimme Aapeli-Avoimen lastentarhanopettajan kanssa, että opinnäytetyönämme toteutamme pedagogisen suunnitelmakansion, johon listaamme ja dokumentoimme suunnittelemaamme pedagogista sisältöä. Päätimme, että jokaisen oppimisen alueen aihepiirin pohjalta toteutamme avoimen päiväkodin toimitiloihin oppimisympäristön, toteutettavaa toimintaa, aiheita tukevia reflektiivisiä kysymyksiä sekä listaamme yhteistyötahoja, joiden kanssa avoin päiväkoti voi tehdä yhteistyötä tai joiden pariin vanhempia voidaan ohjata. Pedagoginen suunnitelmakansio toimii siten lastentarhanopettajan työvälineenä, jonka avulla voidaan suunnitella toiminnan sisältöä ja varmistaa, että kaikki oppimisen alueet näkyvät avoimen päiväkodin asiakkaille. Tarvittaessa sitä voidaan käyttää myös perehdyttämiskansiona Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin toimintaan.

Kävimme useita keskusteluja Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin lastentarhanopettajan kanssa pedagogisen suunnitelmakansion sisällöstä. Kun suunnitelmakansio oli valmis, se siirtyi lastentarhanopettajan käyttöön avoimeen päiväkotiin. Käyttöönoton jälkeen haastattelimme Aapeli-Avoimen lastentarhanopettajaa suunnitelmakansion käytettävyydestä, sisällöstä, haasteista ja hyödyistä. Lisäksi arvioimme itse suunnitelmakansiota ja opinnäytetyöprosessiamme. Seuraavissa alaluvuissa kerromme pedagogisen suunnitelmakansion suunnitteluprosessista, suunnitelmakansion sisällöstä, suunnitelmakansion käyttöönotosta ja lastentarhanopettajan palautteesta.

6.1 Pedagogisen suunnitelmakansion toteutusprosessi

Saimme toimeksiannon opinnäytetyölle Aapeli-Avoimen avoimeen päiväkotiin syksyllä 2016, mutta varsinainen opinnäytetyön tekoprosessi käynnistyi alkuvuodesta 2017. Prosessin alkuvaiheessa kävimme useita keskusteluja Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin lastentarhanopettajan kanssa toiveista suunnitelmakansion sisällölle. Sovimme opinnäytetyömme tavoitteeksi tehdä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellyt oppimisen alueet näkyväksi Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin asiakasperheille.

Opinnäytetyöprosessimme alkuvaiheessa keväällä 2017 vietimme aikaa Aapeli-Avoimen avoimessa päiväkodissa ja tutustuimme paikan sen hetkiseen oppimisympäristöön ja materiaaleihin. Suunnitelmakansion tekemisen aloittamista helpotti myös se, että toinen meistä opiskelijoista suoritti työharjoitteluaan Aapeli-Avoimessa. Haastattelimme lastentarhanopettajaa, joka kertoi meille työnsä sisällöstä ja tavoitteista, reflektiivisestä työotteesta ja pedagogisista mahdollisuuksista avoimessa päiväkodissa. Suunnittelimme kansioon sisältöä sekä yhteistyössä lastentarhanopettajan kanssa että ideoimalla toimintaa itsenäisesti. Toivotuista toteu-

tustavoista ja päiväkodin oppimisympäristöistä käytiin läpi monet suunnittelupalaverit. Aluksi kartoitimme toimintatilat ja niiden perusteella aloimme suunnitella oppimisympäristöjen toteuttamista. Saimme pedagogisen suunnitelmakansion sisällön toteutukseen melko vapaat kädet, ja kansion sisällön suunnittelemisen oli erittäin inspiroivaa.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueet ovat Kielten rikas maailma, Ilmaisen monet muodot, Minä ja meidän yhteisömme, Tutkin ja toimin ympäristössäni sekä Kasvan, liikun ja kehityn (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 39). Työmme ytimessä oli suunnitella pedagogiikkaa, joka perustuu Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueisiin ja jonka avulla lastentarhanopettaja voi vahvistaa vanhemman mentalisaatiokykyä. Suunnitteluprosessin alussa tutustuimme työmme taustalla olevaan teoriaan. Perekymme ja syvensimme tietoaamme mentalisaatioteoriasta ja reflektiivisestä työotteesta sekä kirjallisuuden että erikoispsykologi, psykoterapeutti Nina Pyykkösen haastattelun avulla. Lisäksi tutustuimme tietoon ja teoriaan Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueiden taustalla.

Kokosimme pedagogisen suunnitelmakansion kesän 2017 aikana. Suunnittelimme jokaisen oppimisen alueen pohjalta oppimisympäristön Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin toimitiloihin sekä ideoimme oppimisen alueita tukevaa toimintaa. Oppimisympäristöjä ja toteutettavaa toimintaa suunnitellessamme työskentelimme askarrellen, valokuvaten, kuvataiteellisesti työskennellen ja jopa pieniä puutöitä tehden. Oppimisympäristöjä suunnitellessa ja tehdessä painotimme sitä, että ne ovat muokattavissa toimintakauden ajanjaksojen mukaan.

Suunnittelemamme oppimisympäristöjen, materiaalien ja toiminnan taustalla oli koko ajan päämäärä siitä, niiden avulla voidaan edesauttaa vanhemman mentalisaatiokyvyn kasvattamista. Päämäärän tueksi kirjasimme kansioon työntekijän työotetta joka sisälsi keskustelunaiheita ja esimerkki dialogeja, joita lastentarhanopettaja voi oppimisympäristöjen ja toiminnan taustalla hyödyntää. Lisäksi kirjasimme suunnitelmakansioon yhteistyötahoja, joita avoin päiväkodi voi hyödyntää oppimisen alueiden pedagogiikan tukena. Kaiken suunnittelemamme pedagogisen sisällön dokumentoimme opinnäytetyönämme tekemäämme pedagogiseen suunnitelmakansioon.

Elokuussa 2017 uuden toimintakauden alkaessa pedagoginen suunnitelmakansiomme siirtyi Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin lastentarhanopettajan käyttöön. Käyttönoton jälkeen saimme häneltä arviot ja palautteen tekemästämme suunnitelmakansiosta, ja lisäksi arvioimme itse kansion sisältöä sekä opinnäytetyön tekoa oppimisprosessina.

6.2 Pedagogisen suunnitelmakansion sisällön kuvaus

Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin pedagoginen suunnitelmakansio sisältää johdannon, jossa kerrotaan suunnitelmakansion tarkoitus. Lisäksi kansion alussa on esittely, jossa kerrotaan yleistietoa Aapeli-Avoimen avoimesta päiväkodista ja esitellään avoimen päiväkodin toimintaperiaatteet. Jokainen oppimisen alue on jaoteltu omaksi kokonaisuudekseen suunnitelmakansiossa. Oppimisen alueiden sisältöihin kuuluu Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukainen kuvaus jokaisesta oppimisen alueesta. Lisäksi jokaiseen oppimisen alueeseen sisältyy kuvaus oppimisympäristöstä, toteutettavasta toiminnasta, työntekijän työotteesta ja monilaisesta yhteistyöstä. Lopuksi pedagogisessa suunnitelmakansiossa on toteutussuunnitelma työntekijälle, eli lista jokaisen toimintakauden kuukauden aikana muistettavista asioista.

Kielten rikas maailma - oppimisaluetta varten kuvitimme ja sanoitimme oppimisympäristöä, ja painotimme lastenkirjojen näkyvyyttä asiakasperheille. Suunnittelimme sisällön lukunurkakatapahtumalle sekä ideoimme erilaisia oppimisen aluetta tukevia leikkipajoja. Lisäksi toteutimme avoimen päiväkodin käyttöön lorukorttisarjan ja suunnittelimme siihen liittyvät reflektiiviset kysymykset. Suunnittelimme sadutustapahtuman sekä ideoimme lähtökohtia laulu- ja loruhetkille.

Ilmaisun monet muodot -oppimisaluetta varten listasimme oppimisympäristöstä niitä elementtejä, jotka tukevat kyseistä oppimisaluetta ja järjestelimme taidekasvatuksessa käytettäviä materiaaleja. Suunnittelimme oppimisen aluetta tukevia leikkiympäristöjä, ja leikkipajataapahtuman. Lisäksi ideoimme lorukortti- ja musiikkimaalaustyöpajat ja hahmottelimme musiikkituokioiden järjestämistä. Ideoimme myös, miten kalenterivuoden juhlat huomioidaan kyseisen oppimisen alueen osalta.

Minä ja meidän yhteisömme - oppimisalueen osalta teimme asiakasperheille näkyväksi yhteisölliset säännöt osana avoimen päiväkodin toimintaa. Suunnittelimme kyseistä oppimisen aluetta tukevat leikkiympäristöt osaksi avoimen päiväkodin oppimisympäristöä. Ideoimme ja toteutimme medianurkan ja Yhteisen taulun sekä niihin vaihtuvat teemat. Lisäksi suunnittelimme ja maalasimme kyseisen oppimisen alueen teemaa tukevan Kävijäpuun avoimeen päiväkohtiin.

Tutkin ja toimin ympäristössämme -oppimisaluetta varten suunnittelimme Yhteiseen tauluun kyseistä oppimisaluetta tukevaa toimintaa. Lisäksi numeroimme oppimisympäristöä, ja teimme näkyväksi matemaattisia taitoja tukevaa kirjallisuutta sekä erilaisia materiaaleja, jotka kannustava laskemiseen ja lajitteluun. Lisäksi järjestelimme kalenterin näkyväksi osaksi oppimisympäristöä, sekä ideoimme kyseisen oppimisen alueen pohjalta työpajan.

Kasvan, liikun ja kehityksen oppimisaluetta varten listasimme liikuntaleikkivälineitä, joita asiakasperheet voivat käyttää. Kirjasimme ylös, miten lasten liikkuminen mahdollistuu avoimessa päiväkodissa, suunnittelimme satuliikunta- ja rentoutumishetkiä, sekä toteutimme oppimisympäristöön Kausiruoka-työkalun.

7 Opinnäytetyön arviointi

Tähän lukuun olemme koonneet Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin lastentarhanopettajalta saamamme palautteet pedagogisesta suunnitelmakansiosista. Lisäksi arvioimme itse tekemäämme pedagogista suunnitelmakansiota, sekä kuvailemme opinnäytetyöprosessia ammatillisesta näkökulmasta. Lisäksi pohdimme opinnäytetyötämme eettisyyttä ja luotettavuutta.

Vilkkä & Airaksinen (2003, 157) toteavat, että toiminnallista opinnäytetyötä tehdessä on hyvä kerätä palautetta kohderyhmältä arvioinnin taustalle, jotta arviointi ei perustuisi vain oma-kohtaiseen näkemykseen työn tuloksista ja käytettävyydestä. Oleellista on saada palautetta työn käytettävyydestä, toimivuudesta, visuaalisesta ilmeestä ja luotavuudesta. Toiminnallista opinnäytetyötä arvioidaan työn toteuttamistavan näkökulmasta, eli pohditaan kriittisesti sitä, oliko keinot työn tavoitteiden saavuttamiseksi oikeat. Lisäksi arvioidaan opinnäytetyön raportoinnin ja kieliasun luotavuutta sekä ymmärrettävyyttä. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 157-159.)

7.1 Lastentarhanopettajan palaute pedagogisesta suunnitelmakansiosista

Saimme palautetta pedagogisen suunnitelmakansion sisällöstä Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin lastentarhanopettajalta. Keräsimme palautteen teemahaastattelulla. Teemahaastattelua käytetään silloin, kun haastattelulla halutaan saada vastauksia avoimiin kysymyksiin, jotka pohjautuvat aiheen teoreettiseen viitekehykseen (Haastattelu 2017). Haastattelimme lastentarhanopettajaa muutama viikkoansion käyttöönoton jälkeen, jolloin lastentarhanopettaja oli jo ehtinyt tutustua ja syventyäansion sisältöön, sekä hyödyntänytansioon tuottamaamme materiaalia avoimen päiväkodin asiakasperheiden kanssa.

Haastattelutilanne oli rauhallinen tuokio Junailijankadun päiväkodin toimitiloissa. Haastattelutilanteessa olivat mukana molemmat tämän opinnäytetyön tekemiseen osallistuneet opiskelijat sekä Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin lastentarhanopettaja. Haastattelun ydinkysymyksiä olivat:

- Mitä mieltä olet pedagogisen suunnitelmakansion sisällön käytettävyydestä Aapeli-Avoimen avoimessa päiväkodissa?

- Onko pedagogisen suunnitelmakansion sisältö vastannut sille asetettuja tavoitteita?
- Miten asiakasperheet ovat ottaneet vastaan pedagogiseen suunnitelmakansioon teemmääme sisältöä?
- Mitä mieltä olet pedagogisen suunnitelmakansion luettavuudesta ja visuaalisesta ilmeestä?
- Millaisia mietteitä opinnäytetyöprosessissa mukana olo on herättänyt?

Seuraavissa lainauksissa on lastentarhanopettajalta saamaamme palautetta pedagogisesta suunnitelmakansiosta.

”Pedagoginen suunnitelmakansio on tarpeellinen, ajankohtainen ja tärkeä, koska uusi valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma on astunut voimaan, ja koska Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin toiminta perustuu Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määriteltyihin tavoitteisiin.”

”Työvälineenä pedagoginen suunnitelmakansio vastaa sille asetettuja tavoitteita. Kansio helpottaa hahmottamaan, että kaikki Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellyt oppimisen alueet ovat asiakasperheiden saatavilla.”

”Pedagoginen suunnittelu on välttämättömyys, ja pedagogiseen suunnitelmakansioon täsmentyy Aapeli-avoimen avoimen päiväkodin pedagogiikka Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden sekä vanhemmuuden tukemisen elementit.”

”Työn toteuttamisen kannalta pedagogisen suunnitelmakansion käytettävyys näkyy myös siten, että suunnitelmakansion avulla toimintakauden aikana toteutettua toimintaa on helppo arvioida ja kehittää.”

”Asiakasperheet ovat olleet kiinnostuneita etenkin toteuttamistanne oppimisympäristöistä ja ne ovat herättäneet keskustelua. Aika näyttää onko innostus vain uutuudenviehätystä, vai jaksavatko oppimisympäristöt muuttuvine aiheineen kiinnostaa koko toimintakauden. Keskustelun herättäminen ja mentalisaation kasvattaminen edellyttää myös työntekijältä keskusteluun kannustamista.”

”Suunnitelmakansion sisällössä on paljon reflektiivistä toimintaa ja oppimisympäristöt sisältävät reflektiivisiä kysymyksiä, joilla luodaan edellytykset mentalisaatiokyvyn kasvulle. Mentalisaatiokyvyn kasvun mittaaminen on kuitenkin lähes mahdotonta, sillä se edellyttäisi teollista tutkimusta.”

”Pedagoginen suunnitelmakansio on helposti luettava ja sen ulkoasu on asiallinen, eikä se sisällä mitään turhaa tai ylimääräistä.”

”Toimeksiantajan roolissa oleminen osa opinnäytetyöprosessia eli pedagogisen suunnitelmakansion tekoa on ollut silmiä avaava. Ennen kaikkea on tullut tietoiseksi kaikesta siitä, mitkä kaikki elementit Aapeli-Avoimen avoimessa päiväkodissa tulee olla, jotta kaikki oppimisen alueet tulevat näkyväksi asiakasperheille.”

”Toimeksiantajana olen kokenut, että pedagogisen suunnitelmakansion sisältöä suunniteltaessa ollaan oltu koko ajan ns. asian ytimessä. Prosessi on jäsentänyt ajatuksia siitä, mistä kaikista Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin pedagogiikka koostuu ja miten toimintaa voisi entisestään kehittää.”

”Pedagoginen suunnitelmakansio sisältää toimintaa, joka tuo Varhaiskasvatussuunnitelman henkeä perheille näkyväksi hyvässä ja rennossa hengessä sekä mahdollistaa vanhempien reflektiota. Nyt Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin asiakasperheiden lapset saavat nauttia elementeistä, jotka kuuluvat ”Kielten rikkaaseen maailmaan”, ”Minä ja meidän yhteisöömme” jne.”

”Odotan innolla, että ensimmäisen toimintakauden jälkeen pääsen arvioimaan miten hyvin kaikki pedagogiseen suunnitelmakansioon suunnitellut asiat ovat toteutuneet. Arvioinnin pohjalta saan myös kehitysideoita tulevia toimintakausia varten.”

7.2 Lastentarhanopettajalta saadun palautteen analysointi

Lastentarhanopettajalta saamastamme palautteesta kävi ilmi, että toimeksiantajamme oli tyytyväinen tekemäämme pedagogisen suunnitelmakansion sisältöön. Lastentarhaopettaja näki pedagogisen suunnitelmakansion helpottavan työn sisällön suunnittelua, työn arviointia sekä työn kehittämistä jatkossa. Lastentarhanopettaja täsmensi pedagogisen suunnitelmakansion olevan tärkeässä roolissa, sillä siihen kiteytyy kaikki ne elementit, miten Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellyt oppimisen alueet näkyvät Aapeli-Avoimen avoimessa päiväkodissa. Lastentarhanopettajan totesi, että pedagoginen suunnitelmakansio vastasi sille asetettuja tavoitteita. Myös pedagogisen suunnitelmakansion ulkoasuun, visuaaliseen ilmeeseen ja luettavuuteen lastentarhanopettaja oli tyytyväinen.

Opinnäytetyöprosessissa toimeksiantajan roolissa olemista lastentarhanopettaja kuvasi termeillä ”silmiä avaava” ja ”herättelevä”, sillä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellyt oppimisen alueet ovat monimuotoinen kokonaisuus ja työmäärä saada kaikkien aihealueiden sisältöä näkyviin Aapeli-Avoimen avoimeen päiväkotiin oli laaja. Toisaalta lastentarhan-

opettaja koki, että työssä ollaan koko ajan ”asian ytimessä” eli että pedagogisen suunnitelmakansion avulla kehitetään Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin toimintaa sellaiseksi, että se on Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaista. Kaiken kaikkiaan, lastentarhanopettaja koki pedagogisen suunnitelmakansion olevan ajankohtainen ja hyödyllinen työväline, johon konkretisoituu ihmisläheisellä otteella Aapeli-Avoimen avoimessa päiväkodissa tehtävä vanhemmuuden tukemiseen ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin pohjautuva työ. Haasteesi pedagogiselle suunnitelmakansiolle lastentarhanopettaja arvioi sen, kuinka hyvin vanhemmat lähtevät mukaan suunniteltuun toimintaan tai kuinka kauan kiinnostus esimerkiksi oppimisympäristöjä kohtaan kestää.

7.3 Pedagogisen suunnitelmakansion arviointi

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli toteuttaa pedagoginen suunnitelmakansio Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin käyttöön. Työmme tavoitteena oli suunnitella Aapeli-Avoimen avoimeen päiväkotiin pedagogiikkaa, joka pohjautuu Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määriteltyihin oppimisen alueisiin, sekä työntekijän reflektiiviseen työotteeseen ja siten vanhempien mentalisaatiokyvyn kasvun mahdollistumiseen. Jokaisen oppimisen alueen pohjalta suunnitelimme Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin toimitiloihin oppimisympäristöt, toimintakauden aikana toteutettavaa toimintaa, oppimisen alueita tukevia reflektiivisiä kysymyksiä sekä listasimme yhteistyötahoja, joiden kanssa avoin päiväkoti voi tehdä yhteistyötä tai joita voidaan tehdä asiakasperheille näkyväksi. Koemme, että pedagogisen suunnitelmakansion sisällössä on otettu huomioon monipuolisesti Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellyt oppimisen alueet. Lisäksi olemme tyytyväisiä suunnitelmakansion sisältöön mentalisaatiokyvyn kasvattamisen näkökulmasta.

Pedagogisen suunnitelmakansion sisältö rakentui luovasta ideoinnista, keskusteluista sekä työtä ohjanneesta teoriasta. Ideoimme suunnitelmakansion sisältöä aktiivisessa yhteistyössä Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin lastentarhanopettajan kanssa, tutustuimme Aapeli-Avoimen avoimeen päiväkotiin, opiskelimme teorian tietoa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueiden taustalta, ja perehdyimme teoriaan mentalisaatiosta sekä reflektiivisestä työotteesta. Uskomme, että opinnäytetyömme lähdekirjallisuus on pohjautunut onnistuneisiin kirjalointeihin, ja olemme pyrkineet kokoamaan teoriaa alan tuoreimmista julkaisuista. Lisäksi saimme arvokasta taustatietoa työlle haastattelemalla psykologi ja psykoterapeutti Nina Pyykköstä, joka toimii mentalisaatiokouluttajana, ja joka on kirjoittanut mentalisaatiota käsitteleviä artikkeleita. Nina Pyykköseltä saimme hyödyllisiä ideoita ja oivalluksia pedagogiseen suunnitelmakansiomme sisältöön.

Oppimisympäristöt pyrittiin muodostamaan toisiaan tukeviksi. Oppimisympäristöt ja toteutettava toiminta suunniteltiin huolella, ja päämääränä oli että niistä muodostuisi inspiroiva, po-

sitiivinen ja mentalisaatiokykyä kasvattava kokonaisuus. Pyrimme työssämme ottamaan huomioon toiminnan monipuolisuuden erilaisille perheille. Tavoitteemme oli, että jokaiselle asiakkaalle löytyy oppimisympäristöistä vanhemmuutta tukevaa sisältöä yksilöllisyyttä sensitiivisellä tavalla tukien.

Pedagogisen suunnitelmakansion sisällössä olemme erittäin tyytyväisiä kansion monipuolisuuteen, ja siihen että kansiota varten suunnitellulla toiminnalla on mahdollista edesauttaa vanhempien mentalisaatiokyvyn kehittymistä. Mielestämme onnistuimme etenkin oppimisympäristöjen luomisessa, ja koemme että kansio sisältää hyvät edellytykset oppimisen alueiden näkymiselle Aapeli-Avoimen avoimessa päiväkodissa.

Pedagogisessa suunnitelmakansiossa olisimme mielestämme voineet panostaa vielä enemmän teknologiakasvatuksen näkymiseen. Tämä aihealue jäi liian vähälle huomiolle, osin siksi ettei Aapeli-Avoimen käytössä ole vielä teknologiaa ja koska näkökulma on meille itsellemme uusi. Olisimme myös halunneet panostaa enemmän liikunnallisen toiminnan sisällyttämistä suunnitelmakansioon, mutta liikuntatoiminnan järjestämistä haasteena oli Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin toimitilojen rajallisuus.

Pedagogisen suunnitelmakansion visuaalinen ulkonäkö on mielestämme riittävän hyvä. Koemme, että suunnitelmakansio on kokonaisuutena selkeä ja käyttökelpoinen ja tällaisen palautteen saimme myös toimeksiantajaltamme. On kuitenkin todettava, että me emme ole graafisen suunnittelun ammattilaisia, ja työmme ulkoasussa painottui ennen kaikkea sisältö. Lisäksi on huomioitavaa se, että pedagoginen suunnitelmakansio tulee työvälineeksi Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin lastentarhanopettajalle, eikä kyseessä ole asiakasperheille jaettava esite tai opas. Kaiken kaikkiaan, pedagogisesta suunnitelmakansiosta tuli mielestämme kattava sekä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueita monipuolisesti tukeva työväline Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin lastentarhanopettajan käyttöön.

7.4 Opinnäytetyöprosessin arviointi

Opinnäytetyömme käynnistyi talvella 2017, jolloin olimme molemmat kuulemassa Aapeli-Avoimen lastentarhanopettajan ideoita ja ehdotuksia opinnäytetöiksi. Meitä molempia yhdisti se, että olimme tehneet osana sosionomitutkintoa lastentarhanopettajan kelpoisuuteen liittyvät harjoittelut Junailijankadun päiväkodissa. Lisäksi toinen meistä oli aloittamassa harjoittelua Aapeli-Avoimessa.

Innostuimme molemmat ideasta toteuttaa toiminnallinen opinnäytetyö, jonka teossa saisimme käyttää osaamistamme ja luovuuttamme laaja-alaisesti. Päätimme, että toteutamme opinnäytetyönämme pedagogisen suunnitelmakansion Aapeli-Avoimen päiväkotiin, ja aloitim-

me työn keväällä 2017. Pedagogisen suunnitelmakansion sisältö suunniteltiin toukokuussa 2017 ja kansion sisältö toteutettiin kesällä 2017, jolloin kirjoitimme myös opinnäytetyömme raporttia. Pedagoginen suunnitelmakansio siirtyi lastentarhanopettajan käyttöön elokuussa, jonka jälkeen keräsimme lastentarhanopettajalta myös palautteet sekä arvioimme työmme.

Koko opinnäytetyöprosessin kantavana voimana on ollut hyvä ja kiinteä yhteistyö toimeksiantajamme kanssa. Yhteistyö toimeksiantajan kanssa on koko prosessin ajan sujunut mutkattomasti, ja meillä on ollut lastentarhanopettajan ammattitaito ja kannustus tukenamme, sekä vapaat kädet suunnitella työhön sisältöä ja ideoita.

Koemme, että työmme on ollut käytännönläheinen ja mahdollistanut ammatillisen kasvun useasta eri näkökulmasta. Ennen kaikkea työssämme olemme saaneet toteuttaa sitä, mikä lastentarhanopettajan työhön olennaisena osana mielestämme kuuluu; olemme saaneet yhdistää ammatillista teoriaa käytäntöön. Lastentarhanopettajan työ pohjautuu Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määriteltyihin asioihin. Opinnäytetyömme kautta olemme saaneet käytännön kokemusta oppimisympäristöjen ja toteutettavan toiminnan suunnittelusta siten, että ne vastaavat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määriteltyjä oppimisen alueita.

Opinnäytetyöprosessimme ansioista olemme vahvistaneet osaamistamme mentalisaatiokyvyn tukemisesta ja reflektiivisestä työotteesta. Teimmepä tulevaisuudessa mitä tahansa sosiaalialan työtä, meille on varmasti hyötyä siitä kaikesta teorian tiedosta ja käytännön dialogista, jota olemme opinnäytetyöprosessimme aikana oppineet mentalisaatioon ja reflektiiviseen työotteeseen liittyen.

Opinnäytetyöprosessin aikana olemme arvostaneet toistemme vahvuuksia, olleet avoimia ja työnjako on ollut sujuvaa. Meillä on ollut alusta alkaen yhtenäinen näkemys työn tavoitteista ja sisällöstä, mutta myös tilaa esittää omia näkemyksiämme. Aikataulussa pysyminen oli meille toisinaan haastavaa, ja työn laajuus ja työmäärä yllätti meidät. Opinnäytetyöprosessi on kuitenkin opettanut meille tärkeitä taitoja kokonaisuuksien hallinnasta, ajankäytön hallinnasta ja tiimityöstä, ja koemme kasvaneemme ammatillisesti työtä tehdessämme.

Opinnäytetyöprosessimme suurimpana innovaattorina on ollut ilo siitä, että olemme koko pedagogisen suunnitelmakansion toteuttamisen ajan saaneet työskennellä työelämää kehittäväällä otteella. Olemme aktiivisesti tiedostaneet tekemämme tärkeää työtä, joka tulee todelliseen tarpeeseen ja josta on hyötyä toimeksiantajalle. Ennen kaikkea, olemme kokeneet, että opinnäytetyöstämme on ollut erityisen paljon hyötyä meille itsellemme, sillä sen ansiosta olemme oppineet laaja-alaisesti asioita, joita tulemme tulevana sosionomeina tarvitsemaan. Olemme saaneet hyödyllistä kokemusta työn kehittämisestä, omaksuneet paljon teorian tietoa, sekä kasvaneet ammatillisesti.

7.5 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Osana toiminnallisen opinnäytetyön raportointia on tärkeää pohtia opinnäytetyömme eettisyyttä ja luotettavuutta. Vilkka & Airaksinen (2003, 154) painottavat, että toiminnallisessa opinnäytetyössä tietoperustan ja viitekehyksen tulee muodostua alan kirjallisuudesta. Tässä opinnäytetyössä viitekehyksenä ovat olleet vuonna 2016 julkaistu Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet -määräys sekä teoriakirjallisuus, jossa on käsitelty Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määriteltyjen oppimisen alueiden aiheita. Viitekehykseen ovat myös kuuluneet mentalisaatiota ja reflektiivistä työtettä käsitelleet teokset. Lisäksi olemme tätä opinnäytetyötä varten haastatelleet psykologi ja psykoterapeutti Nina Pyykköstä sekä Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin lastentarhanopettajaa. Olemme käyttäneet opinnäytetyössä monipuolisesti lähdekirjallisuutta. Lähdekirjallisuutta valitessamme olemme panostaneet luotettavuuteen sekä siihen, että käyttämämme julkaisut ovat olleet mahdollisimman tuoreita. Lähteitä käyttäessämme olemme noudattaneet Laurean viittausohjeita.

Eettisyyttä ja luotettavuutta arvioitaessa on täsmennettävä, että palaute pedagogisesta suunnitelmakansioista on saatu vain toimeksiantajalta, jonka lisäksi itse olemme arvioineet työtämme. Arvioinnin luotettavuutta olisi lisännyt palautteen saaminen myös useammalta taholta, kuten Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin asiakkailta. Lisäksi arvioinnin luotettavuutta olisi lisännyt se, että palaute oltaisiin toteutettu vasta pedagogisen suunnitelmakansion oltua käytössä koko toimintakauden ajan. Aikataulullisista syistä meillä ei kuitenkaan ollut tähän mahdollisuutta. Luotettavuuden ja eettisyyden kannalta oleellista on lisäksi huomioida, että pedagogiseen suunnitelmakansioon koottu materiaali on ollut meidän ja toimeksiantajamme subjektiivinen näkemys ja mielipide siitä, millä keinoilla tehdä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueet tulevat näkyväksi Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin asiakasperheille.

8 Pohdinta

Tässä opinnäytetyössä olemme saaneet ainutlaatuisen mahdollisuuden tehdä kehittämistyötä, jossa on toimeenpantu käytäntöön alan teorian tietoa ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueissa määriteltyjen aiheita. Olemme saaneet käyttää luovuuttamme sekä hyödyntää jo aikaisemmin sosionomiopinnoissa oppimiamme asioita. Opinnäytetyön teossa meitä motivoi erityisesti vahva kiinnostus varhaiskasvatukseen, perheiden tukemiseen, mentalisaatioteoriaan sekä reflektiiviseen työotteeseen. Lisäksi tiedostimme koko ajan tekevämme opinnäytetyötä, jolle on todellinen tarve ja josta hyödyimme sekä me että toimeksiantajamme. Opinnäytetyön tekeminen on syventänyt osaamistamme varhaiskasvatuksen pedagogisesta suunnittelusta, Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueiden taustalla

olevasta teorian tiedosta, mentalisaatioteoriasta sekä reflektiivisestä työotteesta. Opinnäytetyömme kautta oppimistamme asioista saamme paljon hyötyä sosionomin eri työtehtäviin.

Aapeli-Avoimen avoimessa päiväkodissa toteutetaan avointa varhaiskasvatusta ja tuetaan vanhemmuutta. Pedagogisen suunnitelmakansion sisällön päätehtävänä oli antaa Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin asiakasperheiden lapsille mahdollisuus saada oppia kaikista niistä oppimisen alueista, jotka Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin on määritelty. Lisäksi pedagogisen suunnitelmakansioon pyrittiin kokoamaan sellaista sisältöä, joka osallistaa asiakasperheitä oppimisen alueiden aiheisiin sekä tukee vanhempien mentalisaatiokyvyn kasvua.

Pedagogisen suunnitelmakansion sisällössä painotettiin perheiden sensitiivistä kohtaamista. Jokainen vanhempi hyötyy mahdollisuudesta reflektoida omaa vanhemmuuttaan sekä lapsensa tarpeita. Opinnäytetyömme ytimessä oli tehdä lapsen oppimisen tarpeita, ajatuksia, tunteita ja mieltä näkyväksi vanhemmalle. Koemme saamamme palautteen perusteella, että olemme tässä opinnäytetyössämme saavuttaneet meille asetetun tavoitteen, eli luoneet Aapeli-Avoimen avoimeen päiväkotiin pedagogisen suunnitelmakansion, jonka sisällöllä tuetaan vanhemmuutta ja tehdään oppimisen alueita näkyväksi asiakasperheille.

Pedagoginen suunnitelmakansio tukee lastentarhanopettajan työtä tuomalla Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisen alueet esille Aapeli-Avoimen avoimessa päiväkodissa. Pedagogisen suunnitelmakansion sisällöllä on pyritty luomaan pohjaa sille, että vanhemmat alkaisivat reflektoida oppimisen alueiden sisältämien aihealueiden merkityksiä omalle lapselleen ja mentalisoimaan sitä, millaisia tarpeita ja tunteita lapsella on oppimisen alueiden aiheisiin liittyä.

Tästä opinnäytetyöstä voivat hyötyä sekä avointa varhaiskasvatusta että varhaiskasvatusta tarjoavat tahot Suomessa. Jatkoaiheita opinnäytetyölle voisi olla esimerkiksi palautteen keruu pedagogisen suunnitelmakansion sisällöstä Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin asiakasperheiltä. Lisäksi pedagogisen suunnitelmakansion käytettävyyttä, toimivuutta ja kehitystarpeita voisi arvioida kokonaisen toimikauden jälkeen.

Lähteet

Painetut lähteet

Adenius-Jokivuori, M., Eronen, T. & Laakso, M-L. 2014. Tuen järjestäminen varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Siiskonen, T., Aro, T., Ahonen, T. & Ketonen, R. (toim.) *Joko se puhuu? Kielelkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa*. 4. painos. Jyväskylä: PS-Kustannus, 171-187.

Anttila, E. 2009. *Tanssii tätien kanssa - luova liikunta ja tanssi varhaiskasvatuksessa*. Teoksessa Ruokonen, I., Rusanen, S. & Välimäki, A-L. (toim.) *Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä*. Helsinki: Yliopistopaino, 16-21.

Helenius, A. & Korhonen, R. 2011. *Leikistä kieleen*. Teoksessa Nurmilaakso, M. & Välimäki, A-L. (toim.) *Lapsi ja kieli - Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa*. Helsinki: Unigrafia Oy, 70-75.

Järvinen, M., Laine, A. & Hellman-Suominen, K. 2011. *Varhaiskasvatusta ammattitaidolla*. 2.painos. Helsinki: Kirjapaja.

Kajetski, T. & Salminen, M. 2009. *Matikasta moneksi*. Toiminnallista matematiikkaa varhaiskasvatuksesta esiopetukseen. Lasten Keskus Oy.

Kalland, M. 2014. *Vanhemman mentalisaatiokyky*. Teoksessa Viinikka A. (toim.) *Mentalisaatio perheiden kohtaamisessa*. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto, 26-38.

Kauppi, A. & Takalo, A. 2014. *Mentalisaation psykoanalyttiset juuret*. Teoksessa Viinikka A. (toim.) *Mentalisaatio perheiden kohtaamisessa*. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto, 8-25.

Korkeamäki, R-L. 2011. *Kieli ja vuorovaikutus oppimisympäristössä*. Teoksessa Nurmilaakso, M. & Välimäki, A-L. (toim.) *Lapsi ja kieli - Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa*. Helsinki: Unigrafia Oy, 42-53.

Kosonen, S. 2015. *Taide mielenterveyden edistäjänä*. Teoksessa Marjamäki, E., Kosonen, S., Törrönen, S., & Hannukkala, M. *Lapsen mieli. Mielenterveystaitoja varhaiskasvatukseen ja neuvolaan*. 2. painos. Suomen mielenterveysseura, 25-27.

Lindberg, P. 2011. *Kieli ja visuaalinen ympäristö*. Teoksessa Nurmilaakso, M. & Välimäki, A-L. (toim.) *Lapsi ja kieli - Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa*. Helsinki: Unigrafia Oy, 54-61.

Louhivuori, J. 2009. *Näkökulmia musiikkikasvatuksen merkityksiin*. Teoksessa Louhivuori, J., Paananen, P. & Väkevä, L. (toim.) *Musiikkikasvatus. Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen*. Suomen musiikkikasvatusseura - FiSME ry, 11-36.

Marjamäki, E., Kosonen, S., Törrönen, S. & Hannukkala, M. 2015. *Lapsen mieli. Mielenterveystaitoja varhaiskasvatukseen ja neuvolaan*. 2. painos. Suomen mielenterveysseura.

Mattinen, A. 2016. *Lapsen matemaattinen maailma ja ajattelu*. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. 3. painos. Jyväskylä: PS-Kustannus, 221-232.

Mäkelä, J. 2014. *Näkökulma: reflektiivisen toiminnan yhteiskunnallinen ulottuvuus*. Teoksessa Viinikka A. (toim.) *Mentalisaatio perheiden kohtaamisessa*. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto, 168-180.

- Paasolainen, T. 2015. Musiikki ja lapsen mielen hyvinvointi. Teoksessa Marjamäki, E., Kosonen, S., Törrönen, S., & Hannukkala, M. Lapsen mieli. Mielenterveystaitoja varhaiskasvatukseen ja neuvolaan. 2. painos. Suomen mielenterveysseura, 23-24.
- Pajulo, M. & Pyykkönen, N. 2011. Mentalisaatiokyky varhaisessa vanhemmuudessa. Teoksessa Sinkkonen, J. & Kalland, M. (toim.) Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. Helsinki: WSOYpro, 71-94.
- Parikka-Nihti, M. & Suomela, L. 2014. Iloa ja ihmettelyä. Ympäristökasvatus varhaislapsuudessa. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Pellikka, I. 2016. Voiko uskontokasvatus kasvattaa? Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. Varhaiskasvatuksen käsikirja. 3. painos. Jyväskylä: PS-Kustannus, 153-163.
- Puura, K. & Mäntymaa, M. 2014. Aivojen kehitys ja mentalisaatio. Teoksessa Viinikka A. (toim.) Mentalisaatio perheiden kohtaamisessa. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto, 55-66.
- Raittila, R. 2016. Ympäristökasvatus on lasten toimintaa. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. Varhaiskasvatuksen käsikirja. 3. painos. Jyväskylä: PS-Kustannus, 210-220.
- Rauramo, U. 2013. Makumatkalla. Innostavia ideoita ruokakasvatukseen. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Ruokonen, I. 2016. Lapsen musiikillinen maailma. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. Varhaiskasvatuksen käsikirja. 3. painos. Jyväskylä: PS-Kustannus, 124-137.
- Ruokonen, I. 2009. Musiikillista oppimisympäristöä luomaan. Teoksessa Ruokonen, I., Rusanen, S. & Välimäki, A-L. (toim.) Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: Yliopistopaino, 22-29.
- Ruokonen, I. & Rusanen, S. 2009. Esteettinen kasvattaja kulttuurisena kasvattajana. Teoksessa Ruokonen, I., Rusanen, S. & Välimäki, A-L. (toim.) Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: Yliopistopaino, 10-15.
- Saarinen, S. 2002. Uskontokasvatuksen arkea ja juhlaa. Teoksessa Saarinen, S. (toim.) Kaikille tilaa riittää. Helsinki: Lasten Keskus, 10-16.
- Salo, S. & Kalland, M. 2014. Lapsen mentalisaatiokyky. Teoksessa Viinikka, A. (toim.) Mentalisaatio perheiden kohtaamisessa. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto, 39-54.
- Salo, S. & Kauppi, A. 2014. Reflektiivinen työote vanhemman kohtaamisessa. Teoksessa Viinikka A. (toim.) Mentalisaatio perheiden kohtaamisessa. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto, 75-96.
- Suviala, E. 2011. Miten ajatella mieltä ja mieltä ajatuksia? Mentalisaation kehittyminen ja kiintymyssuhdeteoria. Psykologia 46 (04), 263-268.
- Sääkslahti, A. 2015. Liikunta varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-Kustannus Oy.
- Toivanen, T. 2009. Draamakasvatuksen mahdollisuudet varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Teoksessa Ruokonen, I., Rusanen, S. & Välimäki, A-L. (toim.) Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: Yliopistopaino, 30-35.
- Turja, L. 2016. Teknologiakasvatus varhaisvuosina. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. Varhaiskasvatuksen käsikirja. 3. painos. Jyväskylä: PS-Kustannus, 197-209.
- Vienola, V. 2016. Varhaisvuosien eettinen kasvatus. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. Varhaiskasvatuksen käsikirja. 3. painos. Jyväskylä: PS-Kustannus, 164-180.

Viinikka, A., Sourander, J. & Oksanen, E. 2014. Reflektiivinen työote. Teoksessa Viinikka A. (toim.) Mentalisaatio perheiden kohtaamisessa. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto, 67-74.

Viinikka, A., Sourander, J. & Oksanen, E. 2014. Reflektiivinen työote perheryhmän ohjaamisessa. Teoksessa Viinikka A. (toim.) Mentalisaatio perheiden kohtaamisessa. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto, 97-120.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Sähköiset lähteet

Aapeli-Avoim. 2014. Viitattu 13.6.2017.

<http://www.riihimaki.fi/palvelut/sivistyspalvelut/lasten-paivahoito/avoin-varhaiskasvatus/aapeli-avoin/>

Alila, K. & Portell, T. 2008. Leikkitoiminnasta avoimeen varhaiskasvatukseen - Avointen varhaiskasvatuspalveluiden nykytila ja kehittämistarpeet 2007. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 2.6.2017.

<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110992/Selv200814.pdf?sequence=1>

Avoim varhaiskasvatus. 2014. Viitattu 2.6.2017.

<http://www.riihimaki.fi/palvelut/sivistyspalvelut/lasten-paivahoito/avoin-varhaiskasvatus/>

Haastattelu. 2017. Viitattu 15.8.2017.

<https://www.kamk.fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Aineiston-keruumenetelmat/Haastattelu>

Knock, E. 2017. Mentalisation: Thinking about thinking is important for parenting and attachment. Viitattu 22.8.2017. <http://institute4healthyliving.com/2017/05/30/mentalisation-parenting-attachment/>

Lastentarhanopettaja. 2017. Viitattu 15.8.2017.

http://www.ammattinetti.fi/ammattit/detail/12/1/98_ammatti

Latvala, M. 2010. ”Toivomushan ois, et tää ois niinku jokaisen perheen olohuone”: Suviniityn avoin päiväkotikiinnittämässä perhetyössä. Viitattu 10.9.2017.

http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/21967/Latvala_Marika.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Opettajien kelpoisuusvaatimukset. 2017. Viitattu 10.8.2017.

<https://www.helsinki.fi/fi/kasvatustieteellinen-tiedekunta/opiskelu/opettajaksi-ja-asiantuntijaksi/opettajien-kelpoisuusvaatimukset>

Oppimisen alueet. 2017. Varhaiskasvatus. OPH. Viitattu 15.8.2017.

http://www.oph.fi/download/180574_pedagoginen_dokumentointi.pdf

Pajulo, M., Salo, S. & Pyykkönen, N. 2015. Mentalisaatio ihmistä suojaavana tekijänä. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim. Viitattu 7.6.2017.

<http://www.duodecimlehti.fi/lehti/2015/11/duo12278>

Rantala, J. 2012. Lapset historiakulttuurin kuluttajina. Helsinki: Historiallis-yhteiskuntatiedollisen kasvatuksen tutkimus- ja kehittämiskeskus. Viitattu 26.6.2017.

<http://blogs.helsinki.fi/historiallis-yhteiskunnallinen-kasvatus/files/2012/01/Lapset-historiakulttuurin-kuluttajina.pdf>

Ropponen, E. 2015. Varhaiskasvattajien kokemuksia reflektiivisestä työtoteesta varhaiskasvatuksen kasvatuskumppanuudessa. Viitattu 10.9.2017.

http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/95566/Ropponen_Eija.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Tossavainen, T. & Juvonen, A. 2015. Finnish primary and secondary school students' interest in music and mathematics relating to enjoyment of the subject and perception of the importance and usefulness of the subject. *Research Studies in Music Education* 2015, Vol.37 (1), 107-121. Viitattu 22.8.2017.

https://www.researchgate.net/publication/277941453_Finnish_primary_and_secondary_school_students%27_interest_in_music_and_mathematics_relating_to_enjoyment_of_the_subject_and_perception_of_the_importance_and_usefulness_of_the_subject

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2016. Viitattu 26.5.2017.

http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

Varhaiskasvatus. 2017. Viitattu 2.6.2017. <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/varhaiskasvatuspalvelut>

VASU2017 - varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden uudistaminen. 2016. Viitattu 13.6.2017. http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/varhaiskasvatus/103/0/uudet_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_paatetty

Painamattomat lähteet

Riihelä, S. Lastentarhanopettaja. 2017. Haastattelu. 16.5.2017. Aapeli-Avoimen avoin päiväkot, Riihimäen kaupunki. Riihimäki.

Riihelä, S. Lastentarhanopettaja. 2017. Haastattelu. 11.8.2017. Aapeli-Avoimen avoin päiväkot, Riihimäen kaupunki. Riihimäki.

Pyykkönen, N. Psykologi, psykoterapeutti. 2017. Haastattelu. 27.6.2017. Hyvinkää.

Liitteet

Liite 1: Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin pedagoginen suunnitelmakansio

Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin pedagoginen suunnitelmakansio

Sisällys

1	Johdanto.....	2
2	Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin esittely	4
3	Oppimisen alueet Aapeli-Avoimen avoimessa päiväkodissa	5
4	Kielten rikas maailma	5
4.1	Oppimisympäristö ja toteutettava toiminta.....	6
4.1.1	Kuvitettu ja sanoitettu oppimisympäristö	7
4.1.2	Aapeli - Avoimen avoimen päiväkodin kirjat	7
4.1.3	Lukunurkkatapahtuma.....	8
4.1.4	Leikkipajat	8
4.1.5	Lorukorttisarja.....	9
4.1.6	Sadutus.....	10
4.1.7	Sadutus -tapahtuma	11
4.1.8	Laulu- ja loruhetket	11
4.2	Työntekijän työote.....	11
4.3	Monialainen yhteistyö	12
5	Ilmaisun monet muodot	12
5.1	Oppimisympäristö ja toteutettava toiminta.....	13
5.1.1	Kuvataide	13
5.1.2	Leikkiympäristöt ja leikkipaja -tapahtumat	13
5.1.3	Yhteiset lorukortit ja lorukortti-työpaja	13
5.1.4	Musiikkituokiot.....	14
5.1.5	Musiikkimaalaus-työpaja	14
5.1.6	Kalenterivuoden juhlat ilmaisun maailmassa	14
5.2	Työntekijän työote.....	14
5.3	Monialainen yhteistyö	14
6	Minä ja meidän yhteisömme	15
6.1	Oppimisympäristö ja toteutettava toiminta.....	16
6.1.1	Yhteisölliset säännöt.....	16
6.1.2	Leikkiympäristöt.....	16
6.1.3	Medianurkka	18
6.1.4	Yhteinen taulu	19
6.1.5	Avoimen päiväkodin kävijäpuu.....	21
6.2	Työntekijän työote.....	21
6.3	Monialainen yhteistyö	21
7	Tutkin ja toimin ympäristössäni	22
7.1	Oppimisympäristö ja toteutettava toiminta.....	22
7.1.1	Lapsen aktiivinen osallistaminen arjessa	22
7.1.2	Taaperomatikka	23

	7.1.3 Kalenteri	23
	7.1.4 Etsitään värejä ja muotoja -työpaja	24
	7.2 Työntekijän työote	24
	7.3 Monialainen yhteistyö	24
8	Kasvan, liikun ja kehityn	24
	8.1 Oppimisympäristö ja toteutettava toiminta	25
	8.1.1 Liikuntaleikkivälineet	25
	8.1.2 Liikkuva lapsi	25
	8.1.3 Ruokarauha	25
	8.1.4 Satuhieronta ja rentoutumishetket	25
	8.1.5 Kausiruoka-taulu	25
	8.2 Työntekijän työote	26
	8.3 Monialainen yhteistyö	26
9	Toteutussuunnitelma työntekijälle	27
	9.1 Elokuu	27
	9.2 Syyskuu	27
	9.3 Lokakuu	27
	9.4 Marraskuu	28
	9.5 Joulukuu	28
	9.6 Tammikuu	28
	9.7 Helmikuu	28
	9.8 Maaliskuu	29
	9.9 Huhtikuu	29
	9.10 Toukokuu	29
10	Lähdeluettelo	30
11	Kuvat	30

1 Johdanto

Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin pedagoginen suunnitelmakansio on laadittu varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka perusteella varhaiskasvatusta toteutetaan (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 8).

Pedagoginen suunnitelmakansio ohjaa Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin henkilökuntaa monipuolisen pedagogisen toiminnan suunnittelemisessa ja toteuttamisessa yhdessä asiakasperheiden kanssa. Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin asiakasperheillä on oikeus saada monimuotoisia kokemuksia Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin kirjatuista oppimisen alueista. Oppimisen alueet sisältävät Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin pedagogiikan keskeiset tavoitteet ja sisällöt. Oppimisen alueet ovat sidoksissa toisiinsa ja niiden aihepiirejä toteutetaan samanaikaisesti asiakasperheiden kiinnostuksen kohteita yhdistellen. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaiset oppimisen alueet ovat ryhmitelty viideksi kokonaisuudeksi esiopetussuunnitelman perusteiden mukaisesti. Oppimisen alueet ovat:

- Kielten rikas maailma
- Ilmaisun monet muodot
- Minä ja meidän yhteisömme
- Tutkin ja toimin ympäristössäni
- Kasvan, liikun ja kehityn

(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, s.39)

Kuva 1 Aapeli - Avoin avoin päiväkoti

Oppimisen alueet Aapeli-Avoimen avoimessa päiväkodissa näkyvät pedagogisena oppimisympäristönä, työntekijän työotteena, toteutettavana toimintana ja monialaisena yhteistyönä. Tällä pedagogisella suunnitelmakansiolla tehdään Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa nimetyt oppimisen alueet näkyväksi Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin asiakasperheille. Pedagogisen suunnitelmakansion kautta toimintaa voidaan myös arvioida ja kehittää.

Kuva 2 ja Kuva 3 Aapeli - Avoimen avoimen päiväkodin toimintatilat

2 Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin esittely

Aapeli-Avoimen avoimessa päiväkodissa järjestetään avointa varhaiskasvatusta. Avoin varhaiskasvatus on tavoitteellista ja suunniteltua toimintaa, ja sen perustana on Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Aapeli - Avoimen avoimen päiväkodin toimintaan osallistuminen perustuu vapaaehtoisuuteen, eikä osallistuminen vaadi sitoutumista. Aapeli - Avoimen päiväkodin toimintaan voi osallistua oman aikataulunsa mukaisesti, avoimen päiväkodin päivinä.

Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin pedagogiikassa korostuvat lasten ja vanhempien osallisuus ja leikki. Perheiden kanssa tehtävässä työssä pääpaino on erityisesti vanhemmuuden tukemisessa. Aapeli - Avoimen avoimessa päiväkodissa vanhemmilla on tilaisuus päästä keskustelemaan työntekijän ja toisten vanhempien kanssa. Avoimessa päiväkodissa lapset voivat leikkiä yhdessä ja lisäksi avoimessa on erilaista ohjattua toimintaa. Toiminnan tavoitteena on perheiden toimintakyvyn vahvistaminen, vuorovaikutustaitojen tukeminen, sosiaalisten verkostojen laajentaminen sekä syrjäytymisen ehkäisy. Aapeli - Avoimen avoimen päiväkodin toiminnan suunnittelussa lähtökohtana ovat lasten ja heidän vanhempiansa osallistaminen. Toimintaa järjestetään asiakkaiden toiveiden, ajatusten ja tarpeiden mukaan.

Pedagogiikkaa toteutetaan vanhemmuuden tukemisen, mentalisaatioteorian ja työntekijän reflektiivisen työotteen kautta. Aapeli - Avoimen avoimen päiväkodin toimintaperiaate perustuu vanhemmuuden tukemiseen, ja vanhempia kannustetaan reflektoimaan omaa vanhemmuuttaan ja lapsen mieltä. Tarkoituksena on herättää vanhemmassa ajatuksia siitä, kuinka vanhempi tukee omalla toiminnallaan omaa lastaan. Aapeli - Avoimen avoimen päiväkodin toimitiloihin kuuluu kaksi toimintahuonetta, joissa avoimen päiväkodin aikaan voi toimia vapaasti. Avoimessa päiväkodissa voi säilyttää ja lämmittää omia eväitä, sekä nauttia kahvia, teetä tai pientä naposteltavaa pikkurahalla. Avoimeen päiväkotiin voi osallistua kaksi kertaa viikossa.

Aapeli - Avoimen avoimen päiväkodin toimintaan kuuluu myös kerran viikossa kokoontuva vauvaryhmä, joka on tarkoitettu vanhemmille ja heidän alle vuoden ikäisille vauvoilleen. Vauvaryhmä on tarkoitettu ensisijaisesti ensisynnyttäjille mutta ryhmään ovat tervetulleita muutkin. Vauvaryhmässä vanhemmat pääsevät jakamaan kokemuksiaan vauva-arjesta. Vauvaryhmä mahdollistaa vanhempien verkostoitumisen samanlaisessa elämäntilanteessa olevien kanssa. MLL:n perhekahvila kokoontuu Aapeli - Avoimen avoimessa päiväkodissa kerran viikossa. Perhekahvila on kaikille perheille avoin.

Avoimen päiväkodin toimintaan kuuluu myös vanhempien vetämä pehmeiden arvojen perhekahvila. Pehmeiden arvojen perhekahvilassa paikalla on myös koulutettu imetystukiäiti. ”Pehmot” kokoontuvat Aapeli - Avoimen avoimessa päiväkodissa kerran viikossa.

Aapeli - Avoimessa on myös kaksi kertaa viikossa ohjattu leikkikerho. Avoimen leikkikerhot ovat tarkoitettu 3-5 vuotiaille lapsille. Jokaiseen kerhoryhmään mahtuu mukaan 13 lasta ja ryhmää ohjaa lastentarhanopettaja. Leikkikerhot kokoontuvat kaksi kertaa viikossa aamupäiväkerhona ja iltapäiväkerhona. Ohjattu kerhotoiminta on maksullista.

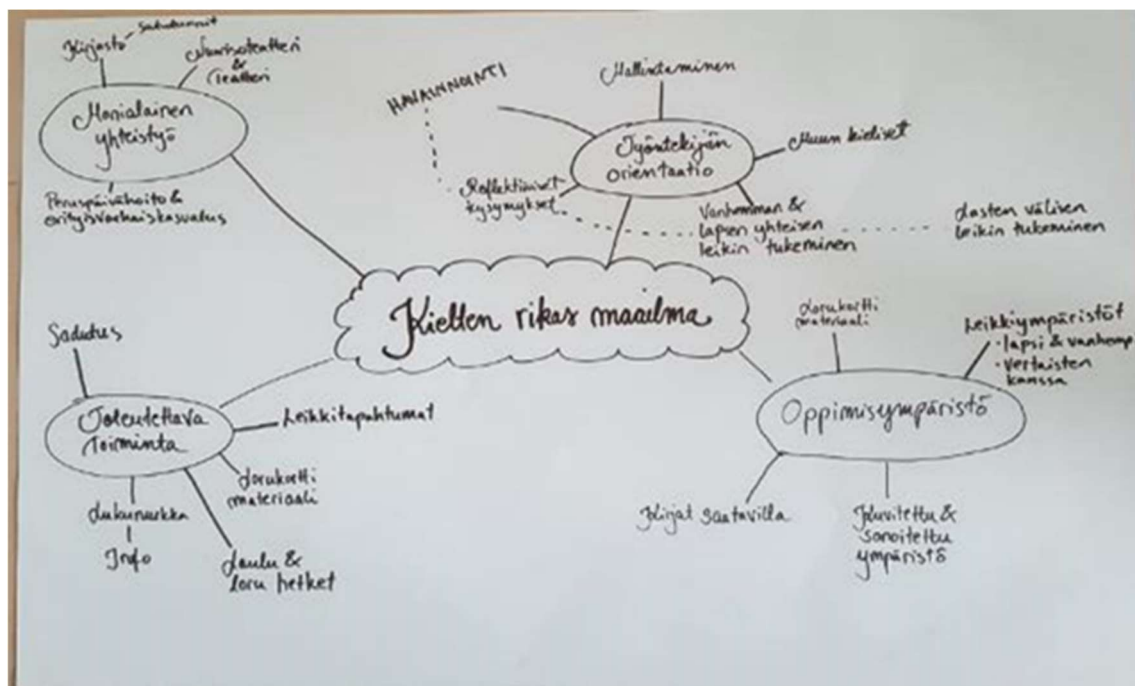
Maanantai	Tiistai	Keskiviikko	Torstai	Perjantai
Kerho klo.9 - 16	Avoim päiväkot klo.9 - 14	Kerho klo.9 - 16	MLL:n perhekerho klo.9.30 - 12	Avoim päiväkot klo.9-12 Vauvaryhmä klo.12 -14 Pehmeiden arvojen perhekerho klo.14 -16

3 Oppimisen alueet Aapeli-Avoimen avoimessa päiväkodissa

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea lasten kasvua, kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa painotetaan, että toiminnan tulee olla lapsilähtöistä, jossa lapsilla on mahdollisuus leikkiin, liikkumiseen, ilmaisuun ja sosiaalisiin suhteisiin. Varhaiskasvatusta toteutetaan yhdessä lasten vanhempien kanssa. Oppimisen alueet ovat varhaiskasvatussuunnitelman mukaan kokonaisia aihepiirejä. Oppimisen alueiden aihepiirejä yhdistellään lasten oman mielenkiinnon ja lasten osaamisen mukaan selkeiksi kokonaisuuksiksi, eli ne eivät ole toisistaan irrallaan olevia aiheita. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 39.)

Aapeli-Avoimen avoin päiväkot antaa kotona oleville lapsille mahdollisuuden osallistua varhaiskasvatukseen, ja toiminta tukee lasten vanhempia lasten kasvatukseen ja hoitoon liittyvissä asioissa. Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin pedagogiikka ohjaa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa nimetyt tavoitteet. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja varhaiskasvatussuunnitelman oppimisen alueet toimivat pedagogiikan lähtökohtana, mutta myös vanhemmilla on mahdollisuus osallistua toiminnan suunnitteluun ja järjestämiseen. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa asetetut oppimisen alueet ohjaavat toiminnan pedagogista suunnittelua ja kehittämistä, mutta pääpaino toiminnassa on tarjota työntekijän reflektiivisen työotteen kautta perheille lähestymistapoja tutustua oppimisen alueissa määriteltyihin sisältöihin.

4 Kielten rikas maailma

Kuva 4 Kielten rikas maailma.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellään, että varhaiskasvatuksen tehtäviin kuuluvat lasten kielellisten taitojen ja valmiuksien vahvistaminen. Varhaiskasvatuksessa tulee myös kehittää lasten kielellistä identiteettiä. Kieltä oppimalla lapsen osallisuus, vaikutusmahdollisuudet, vuorovaikutustaidot sekä aktiivinen toimijuus vahvistuvat. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 40.)

Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin pedagogiikalla pyritään vahvistamaan vanhempien kykyä lasten kielellisen identiteetin kehittämiseen ja vuorovaikutustaitojen oppimiseen. Aapeli - Avoimen avoimen päiväkodin pedagogiikka tukee kielen ymmärtämisen taitojen, puheen tuottamisen taitojen sekä kielen käyttötaitojen vahvistamista. Aapeli - Avoimen avoimen päiväkodin kielellinen ympäristö on monipuolinen ja kielellistä kehitystä tuetaan myös tiiviissä yhteistyössä vanhempien kanssa.

4.1 Oppimisympäristö ja toteutettava toiminta

Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin koko oppimisympäristö on sanoitettu ja kuvitettu. Toiminnan sanoittaminen ja kuvittaminen tukevat kielen ymmärtämisen taitoja. Sanoitettu ja kuvitettu oppimisympäristö tuo kielten rikkaan maailman näkyväksi toimintaympäristössä.

4.1.1 Kuvitettu ja sanoitettu oppimisympäristö

Aapeli - Avoimen avoimen päiväkodin arjen tilanteita, tunteita ja asioita sanoitetaan monipuolisesti sekä työntekijän että vanhempien toimesta. Tunteiden sanoittaminen opettaa lapselle ilmaisun taitoja ja omien tunteiden säätelyä. Tunteiden sanoittamisen myötä lapsi oppii luonnollisella tavalla vuorovaikutustaitoja, lapsen omat tunteet ja muiden tunteet opitaan ymmärtämään sanoittamisen avulla paremmin. Sanoittamisen avulla syntyy kielellisesti rikas ympäristö. Oppimisympäristö on kuvitettu monipuolisesti.

Kuva 5 Esimerkki ympäristön kuvittamisesta ja sanoittamisesta

Työntekijän käyttämä kieli on monipuolista ja refleктоivaa, ja työntekijä kannustaa mallintamisen kautta vanhempaa sanoittamaan asioita ja tunteita omalle lapselleen. Aapeli - Avoimen avoimen päiväkodin oppimisympäristö ja siellä käytettävä refleктоiva kieli tukee sanoittamista. Sanoittamisen avulla lapsi oppii sanoittamaan kaikenlaisia elämään kuuluvia tunteita ja perusta tunnetaidoille kehittyy.

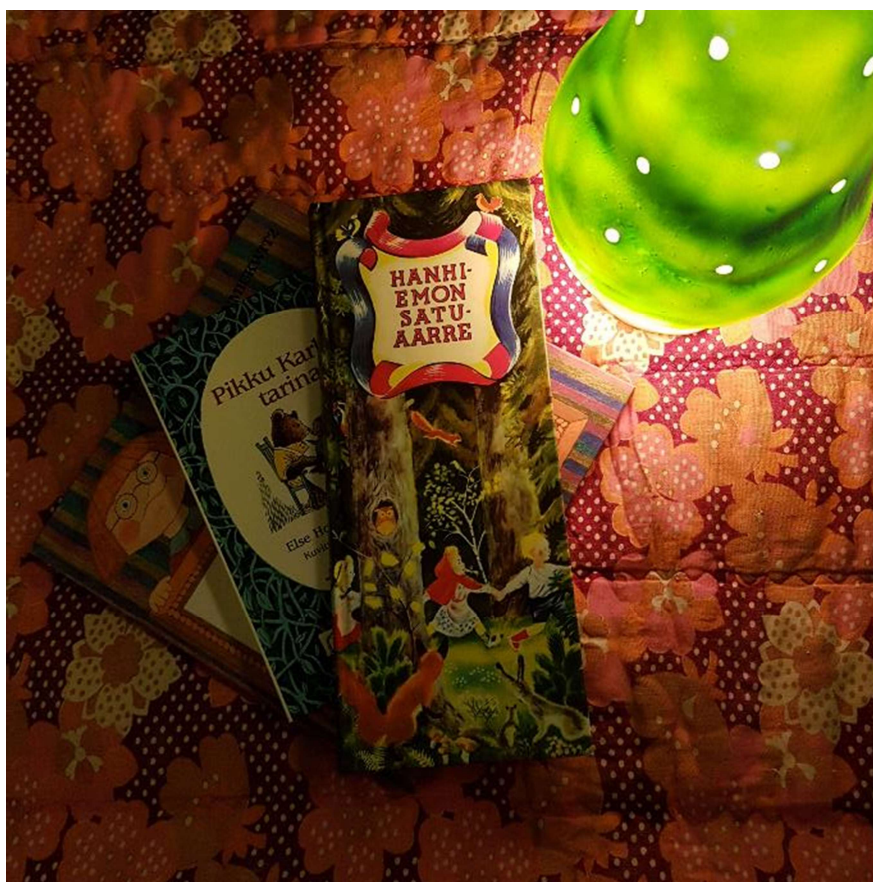
Aapeli - Avoimen avoimen päiväkodin oppimisympäristö sisältää erilaisia pelejä sekä laulu- ja lorupusseja, joissa kielen oppiminen on keskiössä ja jotka tukevat kielen kehitystä. Pelit ovat helposti saatavilla, ja pelejä on kaiken ikäisille lapsille.

4.1.2 Aapeli - Avoimen avoimen päiväkodin kirjat

Aapeli - Avoimen avoimessa päiväkodissa kirjat ovat aina saatavilla. Kirjat ovat lajiteltu aihealueittain suureen kirjahyllyyn. Aapeli - Avoimen avoimessa päiväkodissa lapsia ja vanhempia kannustetaan tutustumaan erilaisiin tarinoihin ja lukemaan yhdessä. Kirjat on lajiteltu aihealueittain ja ikäryhmittäin, jotta ne houkuttelisivat vanhempia ja lapsia yhteisiin lukuhetkiin.

4.1.3 Lukunurkkatapahtuma

Aapeli-Avoimen avoimessa päiväkodissa järjestetään kaksi kertaa vuodessa lukunurkkatapahtuma, jossa jokaisella perheellä on mahdollisuus viettää oma rauhallinen lukuhetki lapsentah-
tisesti. Lukunurkka tapahtuma kestää viikon kerrallaan. Lukunurkkatapahtumassa hyödynne-
tään ”Vuokkojen”- toimintatilaa. Toimintatila varataan Aapeli - Avoimen avoimen päiväkodin
käyttöön lukunurkkatapahtuman ajaksi. Lukunurkkaa varten ympäristö järjestellään mukavak-
si ja lukemaan houkuttelevaksi, jossa vanhemman ja lapsen on mahdollista viettää yhdessä
rauhallinen hetki erilaisia kirjoja lukien.

Kuva 6 Lukunurkkatapahtuma

4.1.4 Leikkipajat

Aapeli-Avoimen avoimessa päiväkodissa järjestetään erilaisia leikkipajoja, jossa vanhemman
ja lapsen on mahdollista tulla leikkimään esimerkiksi draama- tai vuorovaikutusta tukevia
leikkejä omassa rauhassa vuorotellen, erillisessä rauhallisessa tilassa. Leikkipajatapahtumia
pidetään neljä kertaa vuodessa ja kukin leikkipaja tapahtuma kestää viikon kerrallaan. Leik-
kipaja tapahtumia järjestetään ”Vuokkojen” toimintatilassa tai Aapeli - Avoimen avoimen

päiväkodin tiloissa. Leikkipajoja varten kootaan jokaiseen teemaan leikkilaatikko, johon on koottu leikkiin tarvittavat välineet.

4.1.5 Lorukorttisarja

Aapeli-Avoimen asiakasperheillä on käytettävissä lorukorttisarjoja eli vanhemmilla on mahdollisuus lukea loruja lapsilleen. Lorujen lukemisen jälkeen korttisarja sisältää mentalisaatiokäytäviä vahvistavia kysymyksiä, joita vanhempi voi pohtia.

Kuva 7 Lorukorttisarjan reflektiiviset kysymykset

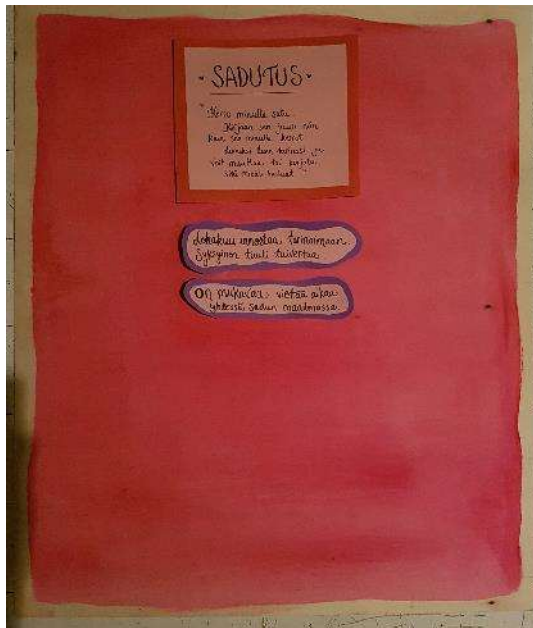
Kuva 8 ja Kuva 9 Aapeli - Avoimen avoimen päiväkodin lorukortteja

4.1.6 Sadutus

Sadutus-ohjeet ja välineet ovat jatkuvasti saatavilla Aapeli - Avoimen avoimessa päiväkodissa. Sadutus ja siihen kannustaminen ovat tärkeä osa Kielten rikas maailma- oppimisympäristöä. Sadutus tuo lapsen ja vanhemman välille läheisyyttä ja luo turvallisuuden tunnetta, ja edesauttaa lapsen kielellisten valmiuksien kehittymistä ja auttaa vanhempaa kuuntelemaan lastaan.

4.1.7 Sadutus -tapahtuma

Aapeli-Avoimen päiväkodissa järjestetään ”Lokakuu innostaa tarinoimaan. Syksyinen tuuli tui-
vertaa. On mukavaa viettää aikaa yhdessä sadun maailmassa”-tapahtuma syksyisin. Tapahtu-
maan kuuluvat sadutus- ohjeiden näkyminen oppimisympäristössä ja tapahtuman aikana van-
hemmat voivat lisätä oman lapsensa kertoman sadun tai tarinan yhteiselle taululle.

Kuva 10 Sadutus- tapahtuman satujen taulu

4.1.8 Laulu- ja loruhetket

Aapeli - Avoimen avoimessa päiväkodissa järjestetään laulu- ja loruhetkiä kuukausittain.
Teemat vaihtelevat ajan kohdan ja kunkin kerran osallistuvien lasten ikäjakauman mukaan.
Aapeli - Avoimen avoimessa päiväkodissa on käytettävissä aina soittimia, lorukortteja ja myös
cd- soitin. Aapeli - Avoimen avoimessa päiväkodissa on käytössä myös laulukirjoja. Kirjastoon
on lyhyt matka ja henkilökunnan on mahdollista hakea sieltä tarvittavaa materiaalia.

4.2 Työntekijän työote

Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin työntekijä tukee vanhempia tulemaan tietoisemmiksi lap-
sen kielellisen kehityksen tarpeista ja edellytyksistä. Työntekijä kannustaa vanhempia käyt-
tämään oppimisympäristöstä löytyvää kielen kehitystä tukevaa materiaalia. Lisäksi työntekijä
mallintaa vanhemmalle esimerkkiä lapsen kanssa toteutettavasta toiminnasta, eli antaa suun-
taviivoja siihen miten esimerkiksi leikkihetkeä sanoitetaan lapselle. Työntekijän on muistet-
tava olla tilanteessa herkkä, jotta vanhempi ei tunne jäävänsä syrjään tai tunne epävarmuut-

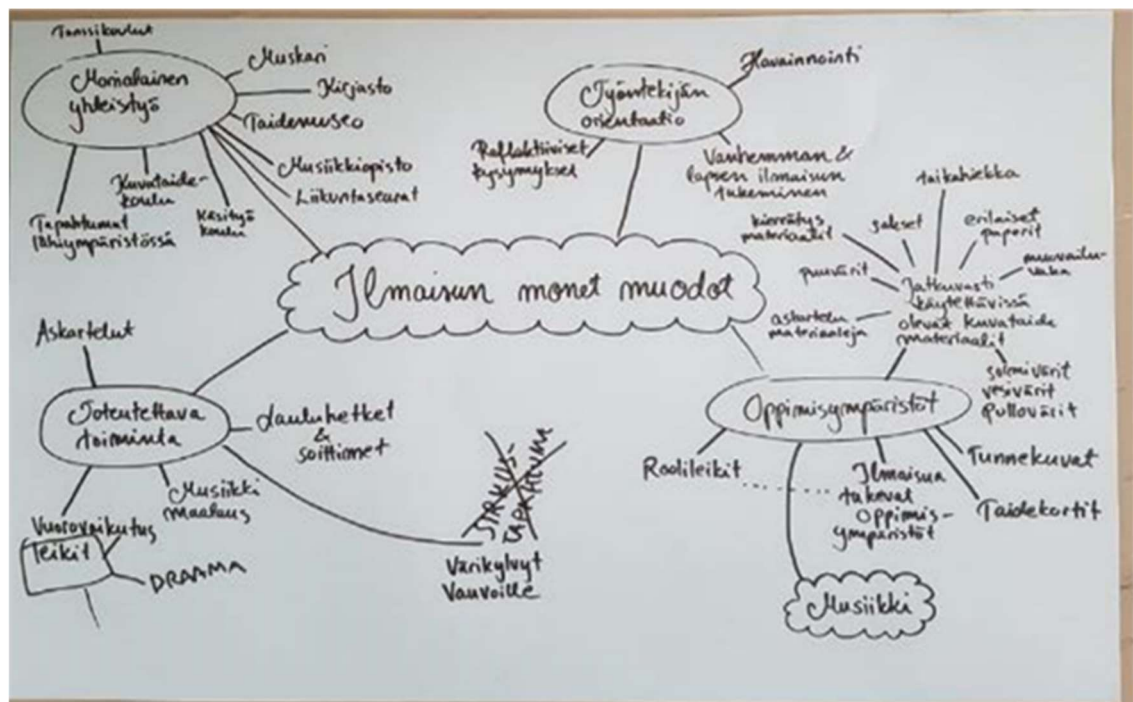
ta. Vanhempia otetaan luontevasti tilanteeseen mukaan ja toiminta siirretään heille. Vanhempia keuhataan ja kannustetaan toimimaan Aapeli-Avoimen oppimisympäristössä siten, että toiminta vahvistaa lapsen kielellisiä taitoja ja valmiuksia.

Työntekijän tukee lasten välistä leikkiä, sekä sanoittaa vanhemmille leikin edellytyksiä ja tärkeyttä lapsen kehitykselle. Lapsen leikistä ja leikkivälineistä käytävät keskustelut ovat sävyllään reflektiivisiä ja vanhemman omaa aktiivista pohdintaa herätteleviä. Työntekijä lähestyy aihetta esittämällä kysymyksiä ja antamalla vanhemman omalle ajattelulle paljon tilaa. Suoria ohjeita tai neuvoja annetaan vain hyvin harkiten ja maltillisesti.

4.3 Monialainen yhteistyö

Aapeli-Avoimen avoin päiväkodi hyödyntää aktiivisesti Riihimäen kaupunginkirjaston palveluita. Muita yhteistyökumppaneita ovat Riihimäen kaupungin puheterapeutit sekä neuvola. Perheille tehdään näkyväksi erilaisia kieltä rikastuttavia ja kielen oppimista tukevia tahoja, kuten esimerkiksi Riihimäen Teatterin ja Riihimäen Nuorisoteatterin kulttuuritarjontaa. Aapeli - Avoimen avoimen päiväkodin tiloissa on vaihtuvaa informaatiota lähiympäristön kulttuuritarjonnasta, jotka tukevat kielellistä kehitystä.

5 Ilmaisun monet muodot

Kuva 11 Ilmaisun monet muodot

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellään, että varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea tavoitteellisesti lasten musiikillisen, kuvallisen sekä sanallisen ja kehollisen ilmaisun kehittymistä. Lisäksi lapsia tutustutetaan kulttuuriperintöön ja eri taiteen aloihin. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan lasten oppimisedellytykset, sosiaaliset taidot, positiivinen minäkuva sekä valmiudet ymmärtää ja jäsentää ympäröivää maailmaa edistyvät taiteellisen kokemisen ja monimuotoisen ilmaisun kautta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 31.)

Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin pedagogiikassa perheitä ohjataan ilmaisun monet muodot - oppimisen alueen sisällön näkökulmien pariin. Ilmaisun erilaisia muotoja käytetään luovasti yhdistellen. Aapeli - Avoimen avoimessa päiväkodissa lapset pääsevät kokonaisvaltaisen luovasti kokeilemaan ja oppimaan ilmaisun erilaisia muotoja.

5.1 Oppimisympäristö ja toteutettava toiminta

5.1.1 Kuvataide

Aapeli - Avoimen avoin päiväkotitarjoaa taidekasvatukseen monipuolisia toteuttamisen keinoja ja perheitä innostetaan erilaiseen taiteelliseen tekemiseen. Oppimisympäristössä on käytettävissä monipuolisesti kuvataidemateriaaleja, kuten värikyniä, saksia, kierrätysmateriaalia askarteluun, erilaisia papereita, maaleja, taikahiekkaa ja muovailuvahaa. Taiteen tekemisellä tuetaan lasten luovan ajattelun ja motoristen taitojen kehittymistä. Taidekasvatuksen materiaalit ovat Aapeli - Avoimen avoimessa päiväkodissa selkeästi saatavilla omilla paikoillaan.

5.1.2 Leikkiympäristöt ja leikkipaja -tapahtumat

Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin oppimisympäristön tarjoamat mahdollisuudet leikkiin ja tukevat lasten ilmaisutaitojen kehittymistä. Aapeli - Avoimessa avoimen päiväkodin leikkiympäristöt on suunniteltu tukemaan laajasti ilmaisun eri muotoja. Leikkikokonaisuuksia on useita, ja valikoima sisältää esimerkiksi rooliasuja sekä käsi- ja sorminukkeja. Leikkipaja -tapahtumat, joissa vanhemman ja lapsen on mahdollista leikkiä esimerkiksi draama- tai vuorovaikutusta tukevia leikkejä, tukevat myös tätä oppimisen aluetta.

5.1.3 Yhteiset lorukortit ja lorukortti-työpaja

Lorukortteihin pääsee tutustumaan Aapeli - Avoimen avoimen päiväkodin lorukorttien avulla. Kuvallisia lorukortteja on sekä lorulla että pelkkinä kuvakortteina. *Teemme itse lorukortti-*työpajassa lapsi pääsee vanhempansa kanssa askartelemaan omat lorukortit.

5.1.4 Musiikkituokiot

Kuukausittain pidettävissä lauluhetkissä lapset voivat vanhempien kanssa kokea yhteistä musiikin iloa. Lauluhetkissä ovat mukana Aapeli - Avoimen avoimen päiväkodin soittimet ja erilaiset yhdessä harjoiteltavat laulut, jotka vaihtuvat lasten ikäryhmän mukaan sopiviksi.

5.1.5 Musiikkimaalaus-työpaja

Musiikkimaalaus työpajoja järjestetään erillisessä työskentelytilassa. Työskentelytilan lattialle on teipataan paperit, ja sinne tuodaan valmiiksi maalit, essut ja muu välineistö. Taustalla soi musiikki. Tarkoituksena on, että vanhempi viettää kiireettömän ja tunnelmallisen hetken lapsensa kanssa. Musiikkimaalauksen lopuksi vanhempaa kannustetaan keskustelemaan lapsensa kanssa heidän maalaamistaan kuvista.

5.1.6 Kalenterivuoden juhlat ilmaisun maailmassa

Suuret kalenterivuoden juhlat huomioidaan toteutettavassa toiminnassa ja vanhempia kannustetaan myös tuomaan omia ehdotuksia niin tapahtumista, kuin niihin liittyvistä tekemisistä. Ideoita kerätään yhdessä ja kalenterivuoden erilaiset juhlat huomioidaan Aapeli - Avoimen ilmaisun monien muotojen toteutuksessa. Yhdessä ideoiden toimintaa suunnitellaan monipuolisesti.

5.2 Työntekijän työote

Tässä oppimisen alueessa ensisijaista on, että työntekijä pohtii yhdessä vanhempien kanssa miten vanhempi voi tukea lapsen musiikillisen, kuvallisen sekä sanallisen ja kehollisen ilmaisun kehittymistä. Vanhempia kannustetaan reflektiivisiä kysymyksiä esittäen miettimään, miten vanhempi tutustuttaa lapsensa siihen kulttuuriperintöön, jonka vanhempi haluaa hänelle välittää. Ja mikä tämä perintö on? Vanhempia kannustetaan esimerkiksi miettimään, mitä hänen lapsensa kohdalla tarkoittaa taiteellinen kokeminen ja monimuotoinen ilmaisu, ja mitä hänen lapsensa siitä hyötyy. Oppimisympäristön käyttämiseen työntekijä ohjaa mallintamisen ja positiivisen kannustavan palautteen keinoin.

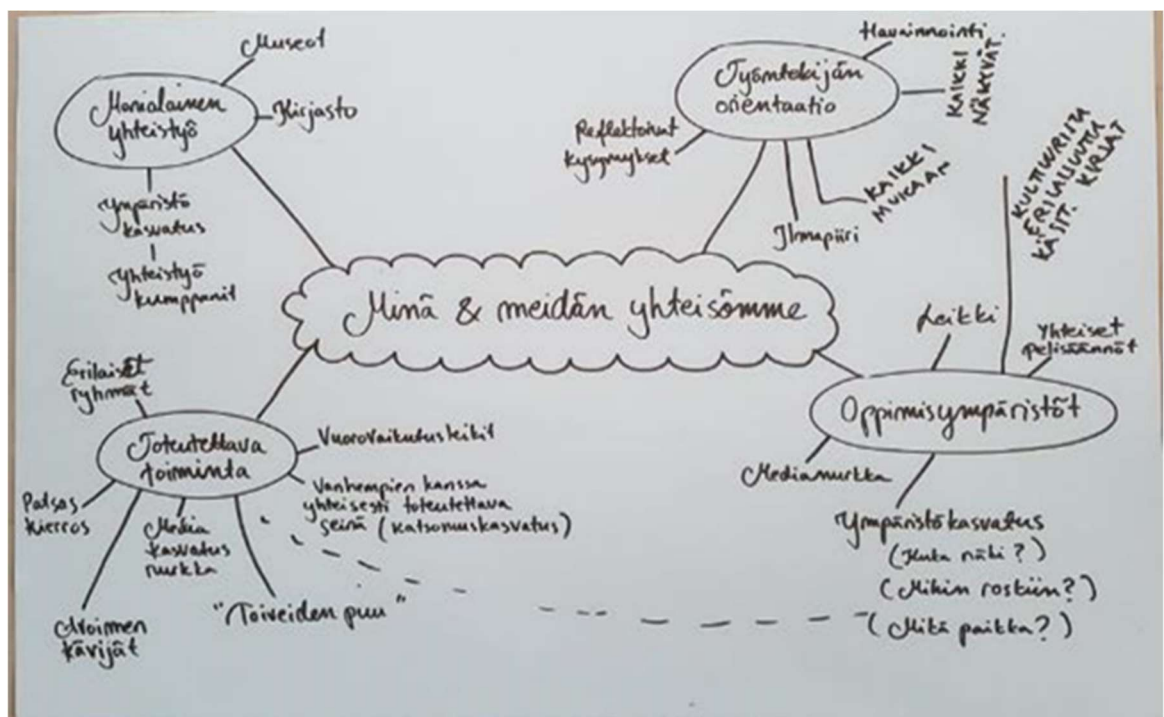
5.3 Monialainen yhteistyö

Aapeli-Avoimen avoimessa päiväkodissa on näkyvillä kaupungin tarjoamia tahoja ja palveluita, jotka tarjoavat lapsille laaja-alaisesti kokemuksia ilmaisun eri muodoista. Aapeli-Avoimen tiloissa on informaatiota erilaisista ilmaisua tukevista palveluista Riihimäellä. Näitä palveluita on mm.:

- Riihimäen Musiikkiopisto
- Riihimäen Taidemuseo
- Riihimäen kaupunginkirjasto

- Riihimäen lasten ja nuorten taidekoulu
- Käsityökoulu Leija
- Riihimäen Teatteri
- Riihimäen Nuorisoteatteri
- Riihimäen kaupungissa toimivat liikuntaseurat, tanssistudiot ja tanssikoulut
- Lisäksi informaatioita löytyy ajankohtaisista tapahtumista kaupungissa ja lähiseudulla

6 Minä ja meidän yhteisömme

Kuva 12 Minä ja meidän yhteisömme

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellään, että varhaiskasvatuksen tulee kehittää lasten kykyä omaksua lähiyhteisön monimuotoisuutta ja harjoitella yhteisössä toimimista. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia eettisen ajattelun taitojen kehittymiseen, heitä tutustutetaan erilaisiin katsomuksiin, sekä perehdytetään lähiyhteisöön sen historian, nykyhetken ja tulevaisuuden kautta. Lisäksi yhteisölliseen osaamiseen kuuluu mediakasvatus. Tämä oppimisen alue tukee lasten laaja-alaista osaamista liittyen ajatteluun ja oppimiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun sekä kulttuuriseen osaamiseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 43.)

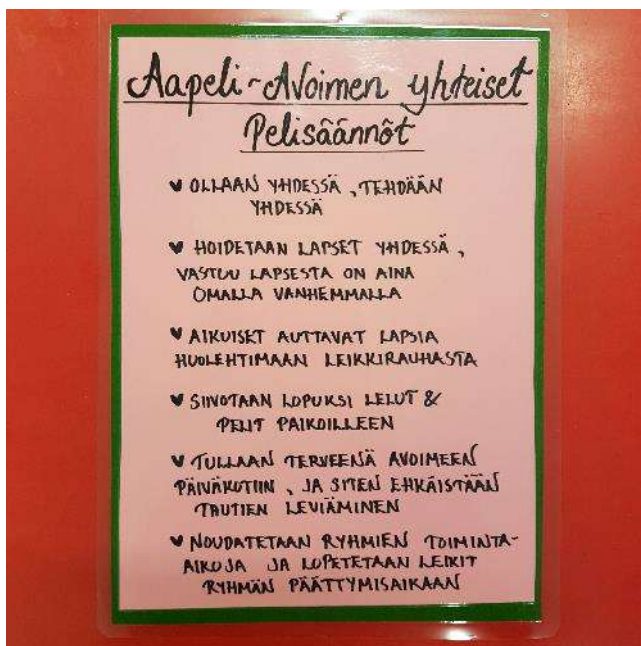
Minä ja meidän yhteisömme - oppimisen alue näkyy laaja-alaisesti myös Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin pedagogiikassa ja perheitä ohjataan teeman näkökulmiin reflektiivisten kysymysten ja tehtävien kautta.

6.1 Oppimisympäristö ja toteutettava toiminta

Aapeli-Avoim avoin päiväkotito on yhteisöllisyyttä tukeva oppimisympäristö jo perusolemuksensa vuoksi. Siellä tapaavat erilaiset perheet ja he muokkaavat avoimen päiväkodin arkea omalla yksilöllisellä osallistumisellaan. Asiakasperheiden tavat ja kulttuurit kohtaavat niin keskusteluissa kuin konkreettisesti erilaisissa noudatettavissa tavoissa. Jatkuvasti luettavaksi tarjolla olevista lastenkirjoista löytyy yhteisöllisyyttä opettavia teemoja. Aapeli-Avoimen avoimessa päiväkodissa yhteisöllisiä taitoja opitaan myös leikin ja yhdessäolon kautta.

6.1.1 Yhteisölliset säännöt

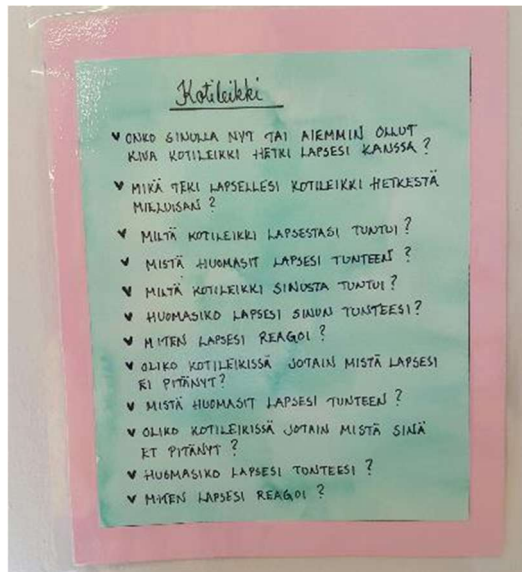
Aapeli-Avoimeen on yhdessä asiakkaiden kanssa tehty yhteiset pelisäännöt, joita Aapeli-Avoimessa noudatetaan. Pelisäännöt päivitetään keväisin. Säännöt ovat näkyvillä avoimen päiväkodin seinällä.

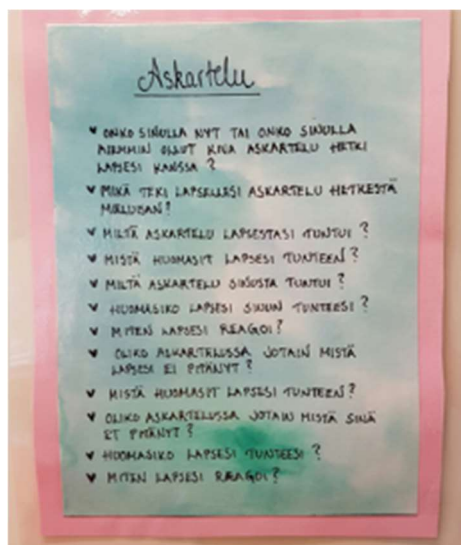
Kuva 13 Aapeli - Avoimen avoimen päiväkodin yhteiset säännöt

6.1.2 Leikkiympäristöt

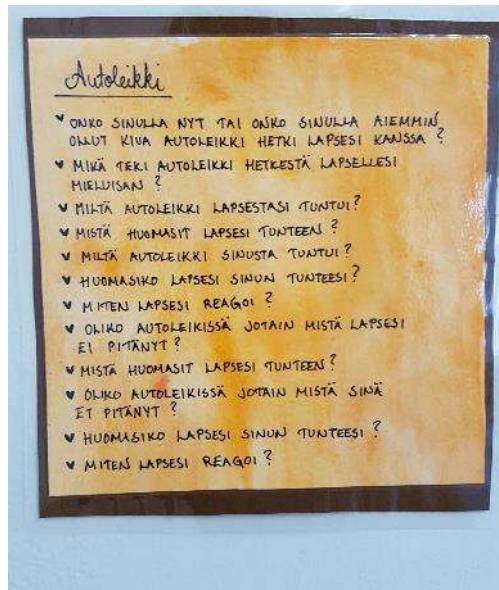
Leikkiympäristöt tukevat lasten yhteisöllisten taitojen kehittymistä. Leikkiympäristöt on suunniteltu niin, että ne houkuttelevat lasta ja vanhempaa leikkimään sekä toistensa että muiden asiakasperheiden kanssa. Leikkiympäristöjen läheisyydestä löytyy leikkiä käsittelevät reflektiiviset kysymykset, joita vanhempi voi halutessaan pohtia. Reflektiivisiä kysymyksiä löytyy esimerkiksi kotileikeistä, askartelusta ja autoleikeistä.

Kuva 14 Kotileikin reflektiiviset kysymykset

Kuva 15 Askartelun reflektiiviset kysymykset

Kuva 16 Autoleikin reflektiiviset kysymykset

6.1.3 Medianurkka

Aapeli-Avoimessa on ympäri vuoden esillä medianurkka, josta löytyy ajantasaista media-
kasvatukseen liittyvää informaatiota. Medianurkka sisältää kuukausittain vaihtuvat lapsen ja
aikuisen mediankäyttöön liittyvät reflektiiviset kysymykset. Medianurkan tarkoituksena on
herättää vanhempia pohtimaan mediakasvatuksen näkökulmia. Medianurkan teemat:

- elo-syyskuun teema on kirjaston käyttö
- loka-marraskuun teema on vanhemman oma median käyttö
- joulukuun teema on lapsen kohdistuva markkinointi ja mediakriittisyys
- tammi-helmikuun teema on vanhemman omat mediakokemukset omassa lapsuudessa
- maaliskuu-huhtikuun teema on meidän media
- toukokuun teema on mediariihi

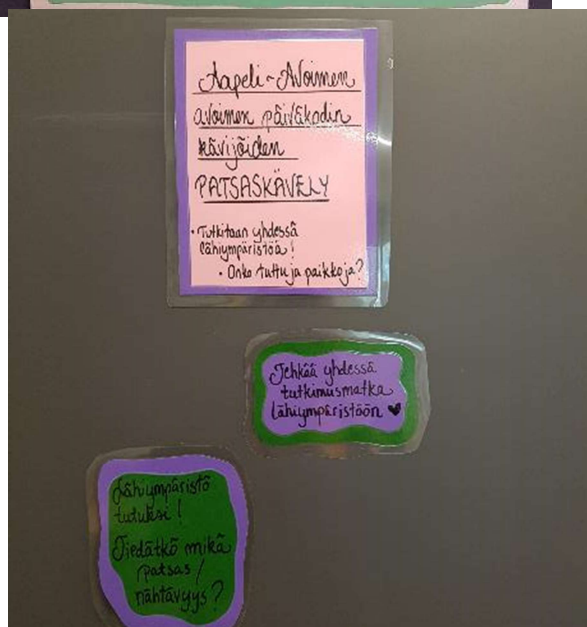
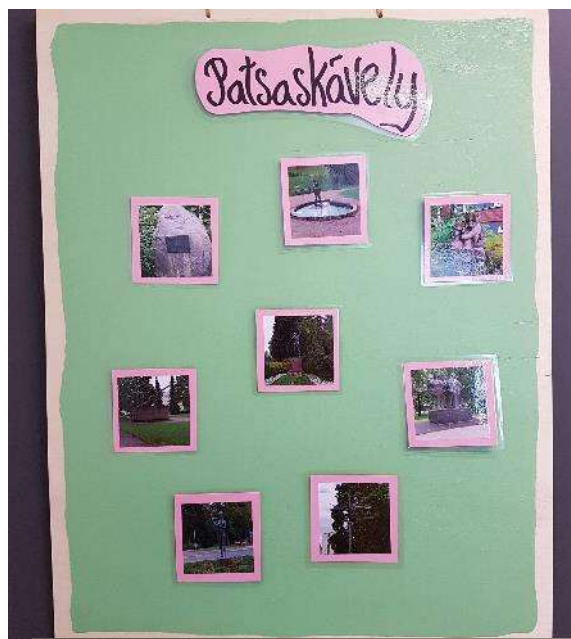
Kuva 17 Esimerkki medianurkan teemasta "Kirjaston käyttö"

6.1.4 Yhteinen taulu

Aapeli-Avoimen seinällä on yhteinen taulu, joka kannustaa Aapeli - Avoimen avoimen päiväkodin kävijöitä lähiyhteisöjen monimuotoisuuden huomaamiseen. Yhteisen taulun kautta perheiden erilaiset tavat tulevat luonnolliseksi osaksi elämää, sillä yhteisellä taululla perheitä osallistetaan kertomaan omista tavoistaan ja kulttuuristaan. Yhteisen taulun tarkoituksena on tuoda esille ajankohtaisia kysymyksiä luonnosta, kotikaupungista, jätteidenkäsittelystä, erilaisista juhlista kunkin katsomuksen mukaisesti sekä tulevaisuuden haaveista.

Yhteisen taulun teema ovat:

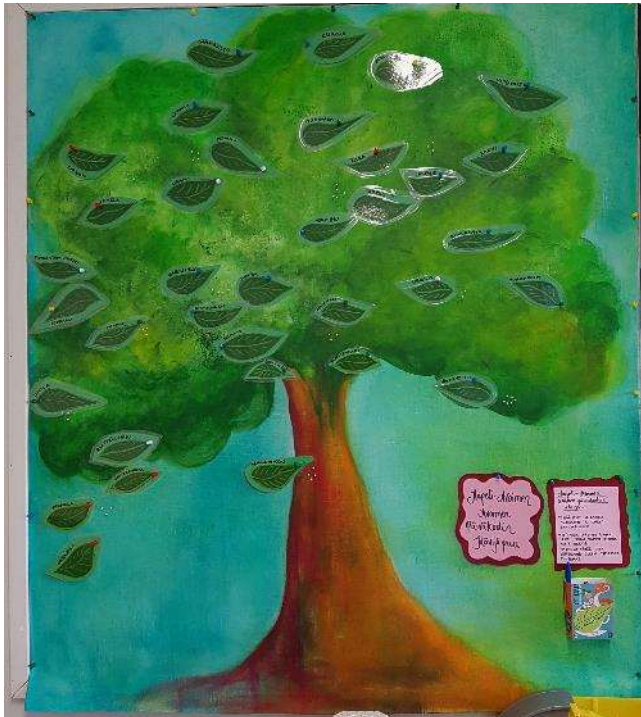
- Patsaskävely -Tunnistatko kuvassa olevan Riihimäellä sijaitsevan patsaan?
- Mikä paikka -Tunnistatko kuvassa näkyvän Riihimäellä sijaitsevan paikan?
- Meidän juhlat -Kerro omista juhlaperinteistäsi kuvin tai sanoin.
- Toiveiden puu - Perheen toiveita avoimen päiväkodin toimintaan.
- Mihin roskeen - Jätteiden käsittely ja kierrätys tutuksi.
- Kuka näki? - Huomasitko kevään merkit?

Kuva 18 ja Kuva 19 Yhteisen taulun patsas kävely

6.1.5 Avoimen päiväkodin kävijäpuu

Kävijäpuu tutustuttaa avoimen päiväkodin asiakasperheitä toisiinsa. Aapeli - Avoimen avoimen päiväkodin perheet voivat kasvattaa puuta merkitsemällä omaan lehteensä itsensä ja sijoittamalla ne asuinpaikkansa mukaisesti eri kaupunginosiin.

Kuva 20 Aapeli - Avoimen avoimen päiväkodin "Kävijäpuu"

6.2 Työntekijän työote

Työntekijän työote tässä oppimisen alueessa perustuu turvallisen tunnelman luomiseen. Työntekijä huolehtii siitä, että avoimen päiväkodin asiakasperheet tuntevat itsensä tervetulleeksi ja hyväksytyksi sellaisena kuin ovat. Työntekijän on havaittava sensitiivisesti vanhempien keskustelualoitteita Minä ja meidän yhteisömme- aihealueen teemoista, ja tuettava niistä syntyvää yhteistä pohdintaa.

6.3 Monialainen yhteistyö

Tämän oppimisen alueen monialaiseen yhteistyöhön kuuluvat kaupungin kirjasto ja paikkakunnan museot. Tavoitteena on tehdä eri yhteistyötahojen avulla omaa kotikaupunkia tutuksi Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin kävijöille. Aapeli - Avoimen avoimessa päiväkodissa on saatavilla yhteistyötahojen vaihtuvaa informaatiota.

7 Tutkin ja toimin ympäristössäni

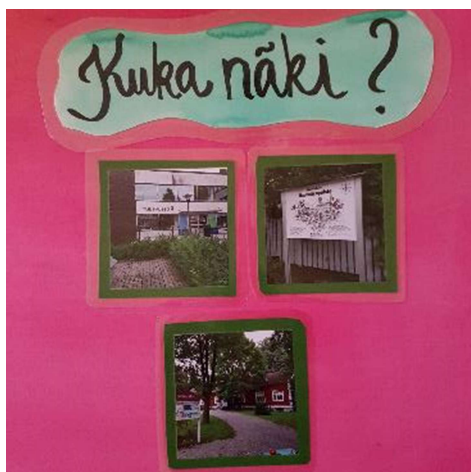
Kuva 21 Tutkin ja toimin ympäristössäni

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellään, että varhaiskasvatuksen tulee edistää lapsen valmiuksia havainnoida, jäsenellä ja oppia ymmärtämään ympäristöään, sekä kehittää lasten matemaattista ajattelua. Lisäksi varhaiskasvatuksen tulee sisältää ympäristö- ja teknologiakasvatusta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 44.) Aapeli-Avoimen avoimessa päiväkodissa tarjotaan perheille mahdollisuuksia edesauttaa lasten matemaattista oppimista sekä ohjataan perheitä ympäristö- ja teknologiakasvatuksen pariin.

7.1 Oppimisympäristö ja toteutettava toiminta

7.1.1 Lapsen aktiivinen osallistaminen arjessa

Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin Yhteinen taulu- sisältää tähän oppimisen alueeseen liittyviä teemoja, esimerkiksi "Kuka näki" ja "Mihin roskiin".

Kuva 22 Esimerkki Aapeli - Avoimen avoimen päiväkodin ” Kuka näki?”-teemasta

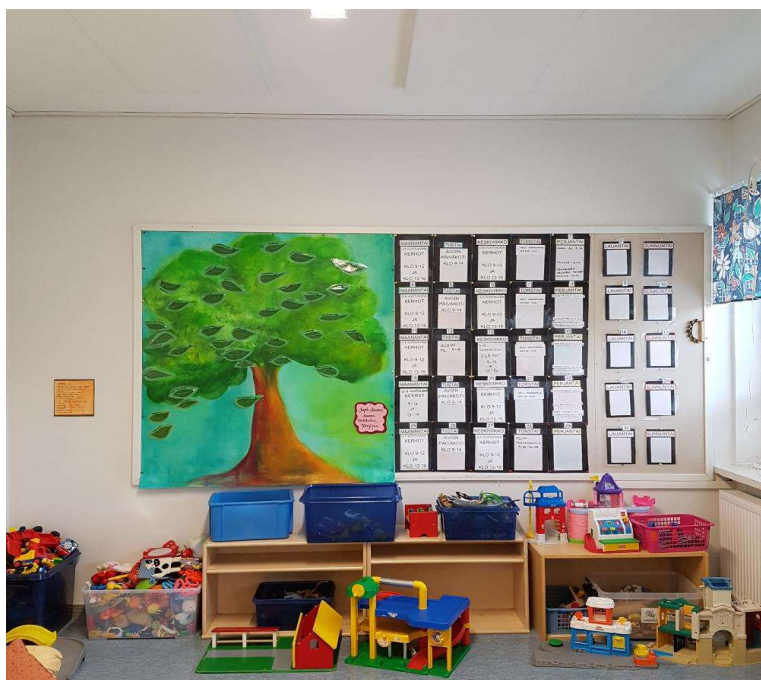
Kaikki tekeminen Aapeli-Avoimen avoimessa päiväkodissa sisältää elementtejä tutkimisesta ja toimimisesta arjen ympäristössä. Avoimen päiväkodin oppimisympäristö kannustaa lapsia ja vanhempia yhteiseen tutkimiseen ja toimimiseen.

7.1.2 Taaperomatikka

Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin oppimisympäristöstä löytyy erilaisia laskemiseen ja lajittelemiseen kannustavia materiaaleja. Oppimisympäristöä on numeroitu. Matematiikkaan liittyvät lastenkirjat löytyvät omalta aihealueeltaan.

7.1.3 Kalenteri

Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin kuukausikalenteri on näkyvillä oppimisympäristössä.

Kuva 23 Aapeli - Avoimen avoimen päiväkodin kalenteri

7.1.4 Etsitään värejä ja muotoja -työpaja

Työpajassa tutustutaan yhdessä perusväriin ja muotoihin muotopalojen avulla. Lapset pääsevät liikkuen yhdessä tutkimaan erilaisia muotoja ja perusvärejä. Havaintojen perusteella värien ja muotojen teemaa jatketaan muovailen ja maalaten.

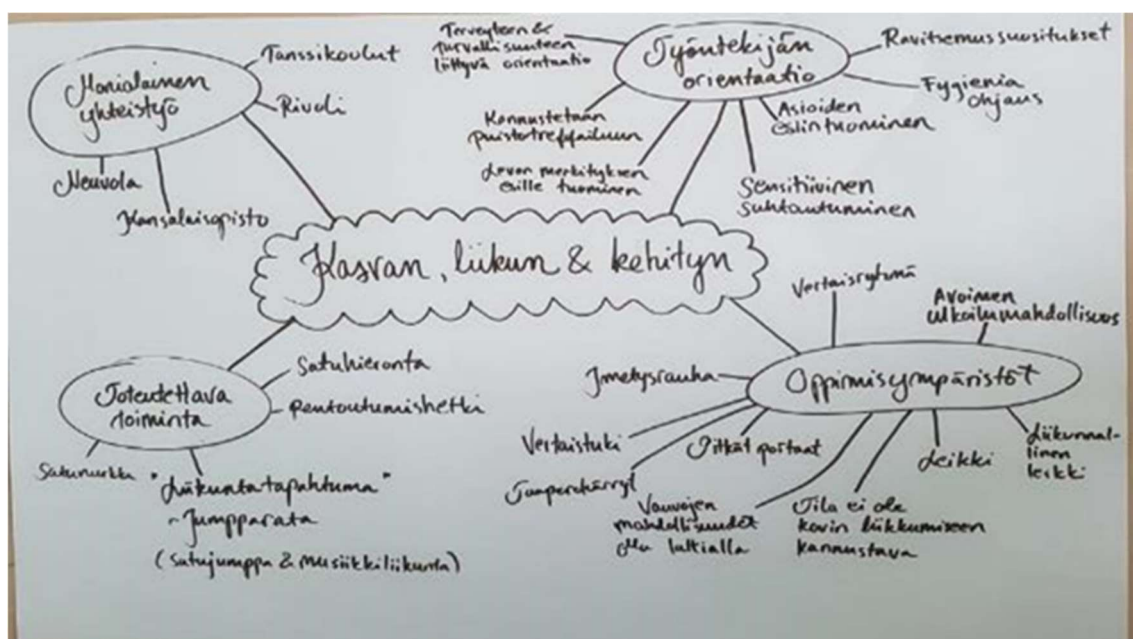
7.2 Työntekijän työote

Työntekijä auttaa vanhempia huomaamaan tilanteita, joissa lapsi tutkii jotakin ilmiötä. Vanhemmalle tehdään näkyväksi lapsen mielenkiinnon kohteita, ja autetaan iloitsemaan yhdessä tutkimisesta, uusien asioiden löytämisestä ja oppimisesta. Työntekijä innoittaa vanhempia reflektoimaan ja pohtimaan tutkin ja toimin ympäristössäni -oppimisen alueen sisältäviä teemoja.

7.3 Monialainen yhteistyö

Perheille tehdään näkyväksi Riihimäellä toimivia tahoja ja palveluita, jotka tukevat lasten valmiuksia ympäristön tutkimiseen ja ympäristössä toimimiseen. Näitä tahoja ovat muun muassa Kiertokapula, Riihimäen kaupunginkirjasto, Riihimäellä toimivat museot ja Riihimäen kaupungin ulkoilumaastot. Monipuolinen ja innostava informaatio erilaisista mahdollisuuksista on tuotu Aapeli - Avoimen avoimessa päiväkodissa kattavasti esille.

8 Kasvan, liikun ja kehityn

Kuva 24 Kasvan, liikun ja kehityn

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa tähän oppimisen osa-alueeseen kuuluvat liikkumisen, ruokakasvatuksen, terveyden ja turvallisuuden näkökulmat. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellään, että varhaiskasvatus edesauttaa luomaan pohjaa lasten terveyttä, hyvinvointia ja fyysistä aktiivisuutta edistävälle elintavalle. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 46.) Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin pedagogiikalla mahdollistetaan perheiden toimiminen Kasvan, liikun ja kehityksen oppimisen alueiden teemojen mukaisesti.

8.1 Oppimisympäristö ja toteutettava toiminta

8.1.1 Liikuntaleikkivälineet

Aapeli - Avoimen avoimessa päiväkodissa on saatavilla liikunta leikkivälineet, jotka mahdollistavat erilaisten ratojen tekemisen Aapeli-Avoimeen päiväkotiin. Liikuntavälineet mahdollistavat liikunnallisemman leikin toimintatilaan, joka itsessään ei ole kovin liikkumiseen kannustava. Kävelemään opetteleville löytyy taaperokärkyjä.

8.1.2 Liikkuva lapsi

Aapeli-Avoimen avoimessa päiväkodissa lapsilla on turvallista liikkua ikätasoisesti arjen tilanteissa. Esimerkiksi vauvat voivat ryömiä ja kontata latioilla vapaasti. Pitkien portaiden käveleminen avoimen tiloihin kehittää motorisia taitoja ja pihalla on myös mahdollisuus ulkoiluun.

8.1.3 Ruokarauha

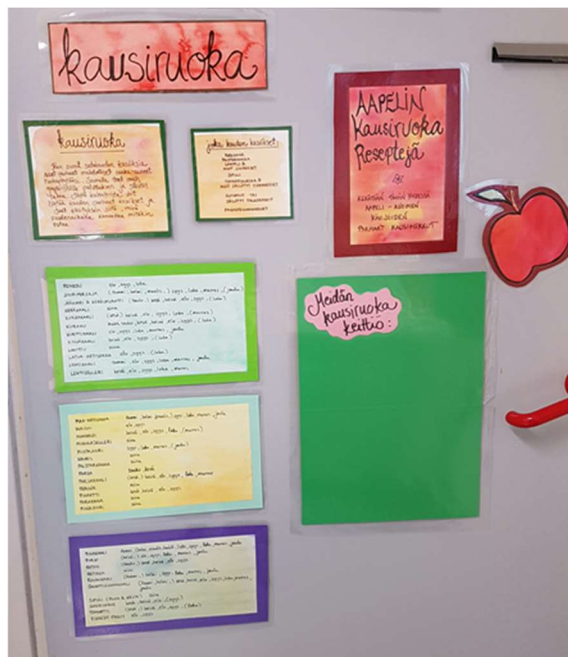
Aapeli-Avoimen avoimessa päiväkodissa syödään omia eväitä. Kaikille mahdollistetaan ruokarauha. Avoin päiväkoti on imetysmyönteinen.

8.1.4 Satuhieronta ja rentoutumishetket

Muutaman kerran vuodessa Aapeli-Avoimen avoimessa päiväkodissa järjestetään satuhieronta tai rentoutumistaukio.

8.1.5 Kausiruoka-taulu

Kausiruokataulu tuo Aapeli-Avoimen avoimen päiväkodin asiakasperheille tutuksi satokausi ajattelua. Jokaiselle toiminta kuukaudelle kerätään yhteiseen tauluun satokauden parhaat tuotteet. Satokausi ajattelu tukee ekologista ajattelua ja tuo perheille terveellisiä raaka-aine vaihtoehtoja näkyväksi. Jokaiseen satokauden kuukauteen kerätään myös Aapeli - Avoimen kävijöiden omia reseptejä. Tarkoituksena on tuoda kaikille helposti käytettävää ravintokasvatusta mukaan avoimeen päiväkotiin.

Kuva 25 Aapeli - Avoimen avoimen päiväkodin ”Kausiruoka”

8.2 Työntekijän työote

Työntekijän tehtävä on auttaa vanhempia huomaamaan ja iloitsemaan lasten kasvuun, liikkumiseen ja kehittymiseen liittyviä asioita. Vanhempien kanssa keskustellaan heidän lastensa liikkumiseen vaikuttavista asioista ja tuodaan esille liikkumisen hyötyjä kasvuun ja kehitykselle. Työntekijä kannustaa vanhempaa reflektamaan myös vanhemman omaa suhdetta liikkumiseen. Työntekijä vastaa vanhempien kysymyksiin, jotka liittyvät lapsen kasvuun ja kehitykseen.

8.3 Monialainen yhteistyö

Aapeli-Avoim päiväkotitekee yhteistyötä neuvolan kanssa lasten kasvuun, liikkumiseen ja kehitykseen liittyvissä kysymyksissä yhteistyössä lasten vanhempien kanssa. Perheille tehdään myös näkyväksi Riihimäen kaupungissa toimivia tahoja, jotka tukevat lasten liikunnallisuutta.

- Riihimäen kaupungin liikuntapalvelut ja
- Ulkoilumaastot
- Riihimäellä toimivat liikuntaseurat
- Tanssistudiot- ja koulut
- Riihimäen kansalaisopisto
- Uimala

9 Toteutussuunnitelma työntekijälle

9.1 Elokuu

Toimintakausi alkaa. Oppimisen alueiden järjestely aloitetaan!

- Kalenterin päivitys
- Tarkistetaan ja päivitetään ympäristön sanoittaminen ja kuvittaminen
- Lajitellaan pelit aihealueittain ja ikäryhmittäin
- Kirjojen ja pelien järjestely
- Suunnitellaan syksyn Lukunurkka- tapahtuma
- Suunnitellaan syksyn leikkipajat (draama- ja vuorovaikutusleikit)
- Lorukorttien tarkistus
- Sadutusvälineet ja ohjeet tutuiksi asiakkaille
- Suunnitelmat laulu- ja loruhetkiin
- Ensimmäinen lauluhetki
- Lorukortit käytössä
- Leikkiympäristöjen järjestely ja ensimmäiset leikkipajat
- Musiikkimaalaus
- Kerätään kalenterivuoden juhlista toiveita ja suunnitellaan toteutusta
- Kausiruokaa oppimisympäristö
- Medianurkan teemana kirjaston käyttö
- Yhteisen taulun teemana: Tunnistatko Riihimäellä sijaitsevan patsaan?

9.2 Syyskuu

- Kalenterin päivitys
- Teemana yhdessä pelaaminen ja tutustuminen
- Yleisesti toimintaympäristössä toimimista
- Laulu- ja loruhetket
- Leikkipajat
- Musiikkimaalaus
- Kalenterivuodenjuhlata; suunnittelu ja toteutus
- Toimintaympäristössä toimimista
- Medianurkan teemana kirjaston käyttö
- Yhteisen taulun teemana: Tunnistatko Riihimäellä sijaitsevan patsaan?
- Tempurtoja liikuntavälineillä
- Satuhierontaa ja rentoutuminen

9.3 Lokakuu

- Kalenterin päivitys
- Lukunurkkatapahtuma ”Vuokkojen” tiloihin. ”Lokakuu innostaa tarinoimaan. Syksyinen tuuli tuivertaa. On mukavaa viettää aikaa yhdessä sadun maailmassa.” Muista varata kalenterista Aapelille ajat. Järjestele kirjat lukunurkkaa varten.
- Sadutus tutuksi tapahtuma.
- Kirjoista syksyiset kirjat esiin
- Toimista syksyisessä oppimisympäristössä
- Laulu- ja loruhetket
- Musiikkimaalaus
- Kalenterivuoden mukaiset askartelut (Isänpäivä)
- Toimintaympäristössä toimimista
- Medianurkan teemana aikuisen oma median käyttö
- Leikkipaja, lapsen ja vanhemman yhteiset vuorovaikutusleikit

- Yhteisen taulun teemana: Tunnistatko kuvassa näkyvän Riihimäellä sijaitsevan paikan?

9.4 Marraskuu

- Kalenterin päivitys
- Yhteiset lorukortit askarrellen
- Toimintaympäristössä toimimista
- Lorukortit aktiivisessa käytössä, reflektoitvien kysymysten kanssa
- Yhteiset laulu ja loruhetket
- Musiikkimaalaus
- Tutustutaan Aapelin käsi- ja sorminukkeihin, draamaleikit teemana
- Yhteiset askartelut, teemana isänpäivä
- Medianurkkauksen teemana edelleen vanhemman oma median käyttö
- Yhteisen taulun teemana: Tunnistatko kuvassa näkyvän Riihimäellä sijaitsevan paikan?
- Marraskuun loppupuolella yhteisen taulun teemaksi vaihdetaan meidän juhlat, eli kerro omista juhlaperinteistä kuvin tai sanoin
- Värejä ja muotoja- työpaja

9.5 Joulukuu

- Kalenterin päivitys
- Toimintaympäristössä toimimista
- Jouluiset laulu- ja loruleikit
- Sadutus
- Jouluiset kirjat
- Lorukortit
- Musiikkimaalaus
- Yhteiset askartelut, teemana joulukortit ja jouluiset askartelut
- Medianurkkauksen teemana lapsen kohdistuva markkinointi ja mediakriittisyys
- Yhteisen taulun teemana meidän juhlat, eli kerro omista juhlaperinteistä kuvin tai sanoin
- Satuhieronta ja rentoutumishetket

9.6 Tammikuu

- Kalenteri päivitys
- Toimintaympäristössä toimimista
- Medianurkkauksen teemana vanhemman omat mediakokemukset omassa lapsuudessa
- Talviset laulu- ja loruhetket
- Yhteisen taulun teemana toiveiden puu, eli perheiden toiveet avoimen toimintaan uudelle vuodelle
- Kausiruoka ympäristön päivitys
- Liikuntavälineillä temppurata
- Mahdollisuus lasten eläinjoogaan ”Vuokkojen” toimintatilassa

9.7 Helmikuu

- Kalenterin päivitys
- Liikuntaleikkivälineillä avoimen temppurata
- Kirjoista talviset lasten kirjat esiin
- Toimimista toimintaympäristössä
- Talviset laulu- ja loruhetket
- Medianurkkauksen teemana edelleen vanhemman omat mediakokemukset omassa lapsuudessa

- Yhteisen taulun teemana toiveiden puu, perheen toiveita avoimen päiväkodin toimintaan
- Leikkipaja -tapahtuma
- Satuhieronta ja rentoutuminen

9.8 Maaliskuu

- Kalenterin päivitys
- Toimimista toimintaympäristössä
- Liikuntaleikkivälineillä avoimen temppurata
- Laulu- ja loruhetket
- Medianurkkauksen teemana meidän media
- Yhteisen taulun teemana, kierrätys. Tutustutaan yhdessä jätteiden käsittelyyn ja kierrätykseen
- Etsitään värejä ja muotoja- työpaja
- Lukunurkka- tapahtuma "Vuokkojen" toimintatilaan, teemana kevät

9.9 Huhtikuu

- Kalenterin päivitys
- Toimimista toimintaympäristössä
- Keväiset teemat laulu- ja loruhetkiin
- Medianurkkauksen teemana meidän media
- Yhteisen taulun teemana kevään merkit
- Satuhieronta ja rentoutumishetki
- Tehdään erilaisia ratoja avoimen liikuntavälineillä sisällä tai ulkona
- Yhteisen kevätjuhlan suunnittelu
- Äitienpäivän -askartelu
- Leikkipaja -tapahtuma

9.10 Toukokuu

- Kalenterin päivitys
- Toimimista toimintaympäristössä
- Kesäisiä kirjoja esille
- Kevät/ kesä- askartelut yhteisesti
- Kevätjuhlan järjestely ja perheiden toiveet juhlasta kerätään
- "Kevät" teemana laulu- ja loruhetkissä
- Medianurkkauksen teemana mediariihi
- Yhteisen taulun teemana kevään merkit
- "Aapeli ulkoilee" -liikuntatapahtuma päiväkodin pihalle
- Aapelin avoimen kevätjuhlan järjestäminen
- Pedagogisen suunnitelmakansion arviointi

10 Lähdeluettelo

Sähköiset lähteet

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2016. Viitattu 1.6.2017

http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

11 Kuvat

Kaikki kuvat olemme itse kuvanneet.

Kuva 1 Aapeli - Avoin avoin päiväkot...	2
Kuva 2 ja Kuva 3 Aapeli - Avoimen avoimen päiväkodin toimintatilat	3
Kuva 4 Kielten rikas maailma.	6
Kuva 5 Esimerkki ympäristön kuvittamisesta ja sanoittamisesta	7
Kuva 6 Lukunurkkatapahtuma	8
Kuva 7 Lorukorttisarjan reflektiiviset kysymykset	9
Kuva 8 ja Kuva 9 Aapeli - Avoimen avoimen päiväkodin lorukortteja	10
Kuva 10 Sadutus- tapahtuman satujen taulu.....	11
Kuva 11 Ilmaisun monet muodot	12
Kuva 12 Minä ja meidän yhteisömme.....	15
Kuva 13 Aapeli - Avoimen avoimen päiväkodin yhteiset säännöt.....	16
Kuva 14 Kotileikin reflektiiviset kysymykset	17
Kuva 15 Askartelun reflektiiviset kysymykset.....	17
Kuva 16 Autoleikin reflektiiviset kysymykset	18
Kuva 17 Esimerkki medianurkan teemasta ”Kirjaston käyttö”.....	19
Kuva 18 ja Kuva 19 Yhteisen taulun patsas kävely	20
Kuva 20 Aapeli - Avoimen avoimen päiväkodin ”Kävijäpuu”	21
Kuva 21 Tutkin ja toimin ympäristössäni	22
Kuva 22 Esimerkki Aapeli - Avoimen avoimen päiväkodin ” Kuka näki?”-teemasta	23
Kuva 23 Aapeli - Avoimen avoimen päiväkodin kalenteri	23
Kuva 24 Kasvan, liikun ja kehityn	24
Kuva 25 Aapeli - Avoimen avoimen päiväkodin ”Kausiruoka”	26